

megye pedig már előbb táblabírójává, s azután a partialis vagy alsószek ülnökévé választotta meg, és így mind az egyházi, mind a polgári törvénykezés gyakorlására ösztönt és alkalmat nyert.

1830-ban a kolozsvári főiskolába a teológia s egyháztörténelem tanszékére hivatott meg, minek következtében Zilahót bucsuvétele a már fedél alatt lévő új iskolának, ha szinte még nem egészen kész tantermben történt. Az építés tovább folytatását azonban biztosították lehetett tekinteni, s miután az iskola buzgó s lelkes főgondnoka, b. *Wesselényi* Miklós példát adott, s áldozatot hozott, pár év alatt az új iskola építése be is végeztetett.

Salamon kolozsvári tanári székét 1830. szept. 7-én foglalta el. Hivataloskodása Kolozsvárrt több tekintetben hasznos és sikeres volt. Mint széles ismeretekkel bíró tanár, s egyszersmind felvilágosodott, s az idővel haladó theológus, derék és jó papokat képezett, a mellett több iskolai mellékhivatalokban az oktatás és nevelés céljait, általában a közjót előmozdítani lelkiismeretesen törekedett, például mint paedagogus vagy tanvezető az alsóbb osztályokban, továbbá mint igazgató tanár, nem kevésbé az ő idejében megújított könyv- s akkor felállított könyvtára felügyelőjek minőségében is sok buzgósággal járt el, s az iskolának lényeges szolgálatokat tett. Mint az erdélyi reform. főkonsistorium egyik rendes tagja, annak tanácskozásiában szorgalmasan részt vett, s azt, hogy egyháza érdekeit valóban szíven hordozta, midőn arra alkalma nyílt, félreismerhetlenül bebizonyította.

Teljes méltánylással kell Salamont kolozsvári tanárságától egy nagy mértékben érezhető hiányt pótló azon érdemét is említeni, mit azzal vívott ki magának, hogy felsőbb jóváhagyással az 1836-ik évben maga tantárgyai közé a protestans egyházi jog előadását fölvetve, melynek aztán a többi főiskolákban is tanítására nézve a főkonsistorium intézkedett.

Salamonnak az egyház és iskola körében közhasznú és érdemteljes működése a külföldön is elismerésre talált. Midőn a göttingi egyetem — a híres Georgia Augusta — 1837-ben alapításának százados ünnepét megülte, őt mint egykori növendékét a hitani tudori czímmel és ranggal tisztelte meg. Ez alkalommal írta Salamont derék, s maradandó becsesel bíró latin munkáját: „De statu Ecclesiae evangelico-reformatae in Transsilvania commentatio theologico-historica“, mely az erdélyi reform. egyház addig kevésbé s felette hiányosan ismert belsejét, viszonyait, s ezeknek történelmi fejlődését földterítette s alaposan, egyszersmind szép és classicus latinsággal előadta. E híressé vált műve, melyben az akkor sokat vitatott püspöki successio eltörlése s az azzal kapcsolatban levő kérdések és események tárgyalattak, meg nem érdemelt kedvetlen következtetéseket idézett elő a szerzőre nézve.

Ezenkívül Salamont az „Erdélyi Prédikatori Társ“ szerkesztője és kiadója volt, melyből 1833—1839-ig kilenc füzet jelent meg. E gyűjteményben többek között maradandó becsesel bírnak Salamontól írt eletrajzai Bod Péternek, Benkő Józsefnek és püspök Bodola Jánosnak, s szintén töle a következő ártalkezés: „A prot. egyház igazgatásáról általában, s különösen az erdélyi evang. ref. egyház igazgatásáról.“ Bár csak hirlapi czikk: „Az elegendes házasságok kérdése, különösen az erdélyi törvények szempontjából“, mely Salamontól a „Mult és Jelen“ mellékletében a „Hon és Külföld.“-ben 1841-ben megjelent, az nemcsak igen alapos és sok tudó-

mánnyal irt tartalmaért, de főképp korszerű voltaért is érdemel említést. Salamont a szerzője az egyházi jog körébe tartozó, ily című kis, de tartalmdús értekezésnek is: „Successio és képviselő az erdélyi evang. reform. superintendenciában.“ (Pest 1861.), bár neve a czímen nincs kitéve.

Az 1848-ki s Erdély államéletét is átalakító események után Salamontól megemlítenők tartjuk még, hogy 1850. májusban Nagy-Szebenben a protestans egyház igazgatásának újból rendezése felett tartott tanácskozásban ő is részt vett, valamint ugyanazon évi júliusban az erdélyi minden reformatus iskolák ügyében, a bécsi közoktatási miniszterium egy hivatalnoka jelenlétében ugyancsak N.-Szebenbe összehívott bizottmányban Salamontól jó akarattal, s az akkori nehéz viszonyok között méltánylást érdemlő buzgósággal és bátorsággal védte a mondott tanodák, főképp a nagy mértékben gyarusított nagyenyedi főiskola jogait, s arra nézve sikerült is neki a gyűlést jobb s helyesebb fölfogásra s meggyőződésre bírni.

Az 1856-dik évben ő Felsege Salamont iskolai tanácsossá, egyszersmind az erdélyi reform. és unitarius iskolák felügyelőjévé nevezte ki, mely állást ő, bár ugy Erdély alkotmányával, mint a protestans autonómiával ellenkező voltát ismert, csupán az iskolaügyi iránti buzgóságból s az ez iránt érdeklődők fölkerésére fogadta el.

1862-ben nyugalmaztatván, a magánéletbe vonult vissza s 1866-ban Zilahra, szülő városába költözött, hogy élte végnapjait ott töltsse. A főkonsistorium által azon évben még a zilahi tanoda gondnokává nevezetvén ki, így alkalma lett késő vénségében is azon iskola javára szentelni munkásságát, melynek egykor buzgó tanára volt, s mostani virágzásának alapját megvetette. a. b. c.

Rózsabimbó...

Rózsabimbó kis kertemben,
A kedvéért kérészt lettem,
Öntözgetem, ápolgatom
Reggel, délben, alkonyaton.

Ha kinyílik nem lesz árva,
Tővén, száran nem vesz kárba,
Nem lesz árva, nem vesz kárba:
Van már, van már a ki várja!

Nyílj ki, nyílj ki szép teljesnek
S ablakába oda teszek,
S mikor ébred — oh tudom jól! —
Velem együtt egyet gondol.

Dömötör János.

Temetőben.

Nem mint mások könyes szemekkel,
Búsulni ide nem jövök;
Nekem itt virul a boldogság,
Itt fakadnak az örömek.
Másnak nehéz, fojtó teher csak,
Nekem édes balszam e lég;
A nagyság hogy megvégső lelkom,
Vigasztalom a semmisség.

Leülök a zöld puha fűbe
S oly elégtlen dalolok;
A dal után el-emeregek —
... S állnak a hidog oszlopok...
Az elhaló nag végső csókja
Ég márványhomlokuk felett;
Oh a világ hideg szívébe
Vet-é ily fényt a szeretet?!

Darmay Viktor.

XVI. századi magyar nyomdászatról s különösen Heltai Gáspár kolozsvári nyomdájáról.

(Folytatás.)

Legelső magyar könyveink, hazai nyomda hiányában, külföldön, különösen Krakkóban láttak világot, melynek híres egyetemét a magyar ifjak nagy számmal látogatták. Krakkóban adta ki Komjáthi Benedek Szent Pál apostolleveinek fordítását 1533-ban, ugyanott jelent meg 1535-ben a wittenbergi és krakkai egyetemen tanult Ozorai Imre békesi prédikátornak a Kisztsuról és Antikrisztusról írt terjedelmes munkája, s a következő évben, 1536-ban a hasonlóan Wittenbergben tanult Gálszécsi István magyar énekeskönyve, Perényi Péternek ajánlva; mely könyvnek fájdalom csak emlékezetét találjuk foljegyezve a Debreczenben 1602-ben nyomtatott reformatus énekes könyv előbeszédében. Ugyancsak 1536-ban külföldön, Bécsben, adta ki Pesti Gábor is két nevezetes munkáját, az új testamentum fordítását és Aesopus általa fordított meséit, melyeket 1538-ban, ugyancsak Bécsben nyomtatott hat-nyelvű (latin, olasz, francia, cseh, magyar és német) szótára követte. *)

A legelső magyar nyomdászt is Krakkó képezte hazánknak. Ez Abádi Benedek volt, ki 1534-ben íratta be magát hét magyar társával a krakkai egyetemen tanult magyarok társulatának jegyzőkönyvébe. Igen hihető, hogy Abádít a Melancthonnal levelezésben állott gróf Nádasdy Tamás képezte Krakkóban; annyi bizonyos, hogy öt néhány év múlva mint Nádasdy pártfogoltját látjuk működni az ennek költségén Vasvármegyében Sárvárrt, illetőleg a Sárvár vára alatt területű Uj-Sziget nevű mezővárosban, fölállított legelső magyar nyomdában.

Nem hallgathatom ugyan el, hogy az 1756-ban elhalt szebeni evangélikus lelkész Soterius György hitelt érdemlő följegyzése szerint már 1529-ben jelent meg Szébenben Gemmarius Tamás szebeni iskolaigazgatónak egy munkácskaja, kétségtelenül latin nyelven, mely még Soterius idejében a szebeni evang. gymnasium könyvtárában megvolt, hol ma azt hasztalan keresnek: azonban ha ez áll is, és így hazánknak a XVI-dik században Szebenben keletkezett is a legelső nyomda, ezt számításba alig vehetjük, mint-hogy ez a nyomda csak ideiglenes kézi nyomda lehetett, melynek a kérdéses munkán kívül semmi emléke nem maradt fön; Szebenben nyomtatott könyvet ugyanis 1575. előtt nem találunk, és így az ottani állandó nyomda keletkezését csak az évré tehetjük. Igaz továbbá, hogy a külföldi egyetemeken s magától Luthertől Wittenbergben is tanult Honter János visszatértevel Brassóban nyomdát állított, mely 1535-től fogva folytonosan működött; azonban a brassai nyomdában a XVI-dik században magyar nyelvű könyv nem jelent meg, és így első magyar nyomdának a sárvári mégis méltán nevezhetjük.

A sárvári nyomda működése csak néhány évig tartott. Termékeiből csak kettő ismeretes előtűnik, ugyint Sylvester, magyar nevében Erdősi János, magyar grammatikája 1539-ből, és ugyanannak 1541-ben nyomtatott Új-Testamentoma. Ezen nyomda keletkezését igen hihetőleg tehetjük 1537-re; erre utal ugyanis bennünket az Erdősi Új-Testamentomának legutolsó lapján álló fámetszet, melyen Nádasdy Tamás és neje

*) Az itt említett magyar nyomdátványokból 1 krakkai és 1 bécsi, később 1 sárvári, ismét 2 krakkai és 10 Heltai magyar nyomdátványból 7 darabot, mind válogatotté szép példányt, mutatni be az erdélyi Múzeum könyvtárából a fölolvassá alkalmával a közönségnek, mely a valódi könyvtári kincseket kézzel közre adva élenk érdeklődésű nézőgette. Sz. K.

Kanizsai Dorottya családi czimerei 1537. évszámmal láthatók; mi azt bizonyítja, hogy ez a fámetszet ezen nyomda számára ezen évben készült, és így a nyomdának már ez évben kellett működni. 1541 után a sárvári nyomdának többé emléke nincs, s nyomdászát Abádi Benedeket 1543. tavaszán Heltai Gáspárral s több magyar társaival a wittenbergi egyetem tanulói közt találjuk.

A sárvári nyomda elenyészte után 1542-től 1550-ig ismét nincs magyar nyomda a magyar hazában, s azért a magyar reformatioi bajnokai, mint Benczédi Székely István, Gálszécsi István, Dévai Bíró Mátyás, Ozorai Imre és Batizi András 1550-ig folytatást Krakkóban nyomtatják munkáikat, melyek közül a Székely István és Dévai Mátyás, de bizonyosan 1538 előtt kiadott első magyar kalendáriuma s a Dévai Mátyás év nélkül 1541 körül nyomtatott hittani magyar munkája az erdélyi Múzeum legbecselesebb ritkaságai közé tartozik.

1550-ben keletkezik új magyar nyomda, melyet Heltai Gáspár protestans lelkész állított föl Kolozsvárrt. Ez a nyomda az, mely a XVI. és XVII-dik századon át nemzeti irodalmunk fejlesztésére és emelésére annyit tett, hogy e tekintetben egyetlen régi nyomdánk sem mulja fölül, s vele megközelítőleg is csak az 1561-ben keletkezett debreczeni nyomda versenyezhet.

Heltai Gáspár, ki magát latin műveiben Caspar Heltus-nak, németül Caspar Helthnek írta, nem magyar szülöttök származott, sőt ifjú koráig magyarul sem tudott, s nyelvünket csak 1536-ban, gyaníthatólag Kolozsvárrt, kezdte tanulni. Kitétszik ez 1552-ben „A részegségnek és tobzódásnak veszedelmes voltáról“ Kolozsvárrt kiadott munkájának ajánlásából, hol Kendi Antalhoz egybeközött e szavakkal intézi: „Kérem meg okáért te kegyelmedet, hogy te kegyelmedet jó neven vegye, és ha szinte tisztá magyarsággal írva nincsen, te kegyelmedet megbocsáss, mert jól tudja te kegyelmedet, hogy *nyelvem szerint szász vagyok*, és ezt e keveset 16 esztendeig tanultam.“ Világos ebből, hogy Heltai erdélyi szász születés, s mint nevéből következtethetjük, a Szeben mellett fekvő Heltauból való volt. Hogy pedig 1536-ban, mikor a magyar nyelvet tanulni kezdte, fölserdült ifjúnak kellett lennie, bizonyos onnan, hogy öt már 1543-ban a wittenbergi egyetemen találjuk, hova akkor hazánkfiai, többnyire mint meglelt emberek, érett fölvel szoktak kijárni. Ő maga egy 1570. táján kiadott munkája előbeszédében magáról mint *vény Heltai Gáspárról* emlékezik, mit tekintetbe véve, öt 1536-ban, legalább is felnőtt ifjúnak kell tartanunk. Annál fényesebben bizonyítja hivatalát és tehetségét az, hogy nyelvünket teljesen el bírta sajátítani, s azon olyan élénk, erőteljes és népszerű modorban tudott írni, mely bármely törzsökös magyar írónak is becsületére válhat; annál nagyobbakat tartatunk érdemelt irodalmunk terén, melynek legbuzgóbb művelői közt az ő neve minden esetre a legelső sorában említendő.

Heltai, ki már 1545-ben nyerte el a kolozsvári plébánusságot, Hoffgref Györggyel, egy hihetőleg külföldről jött képzett nyomdászal együtt indította meg 1550-ben nyomdászti munkásságát. Legelső ismert nyomdátványja kisdéd magyar kátéja, melyet „Catechismus Minor“ czim alatt 1550-ben kiadott. E munka irodalomtörténetünkben csak azóta lett ismeretes, mióta egyetlen, s igen szép teljes példánya a krasznaí Cserey-könyvtáról az erdélyi Múzeumba került. E nyomdátvány betűi feltűnően csinosak és szépek, nyomása a jó papírra tiszta, fámetszeti abban a korban igen is kielégítő; egy szóval e könyv kiállítása Heltai és társai jó

izléséről és szakavatottságáról tanuskodik. Ugyanezen évben, 1550-ben, nyomatta latinul „Ritus explorandae veritatis“ czim alatt a nagy-váradí tüzés vaspróbak alkalmával a XIII-dik század elején hozott ítéletek jegyzőkönyvét, a régi magyar jogtörténelem és földrajz egyik nevezetes forrását. 1551-ben jelent meg egy vastag 4-rét kötetben a biblia fordításának, melyben vele együtt Gyulai István kolozsvári magyar pap, Vízaknai Gergely kolozsvári iskolatanító, Ozorai István és mások munkálkodtak, I-8-része. Ugyancsak 1551-ben kezdte s 1552-ben fejezte be Jesus Sirah és Bölcs Salomon könyveit Tolnáról kiadás végett hozzáküldött s Gyulai István által kiigazitgatott fordításának nyomtatását, kis 8-réteg *). 1552-ben látott világot a biblia IV-dik része, valamint a „Részegségről és tobzódásról“ szóló s már fentebb említett munkája, mely azon kor erkölcsi állapotainak, a magyar társadalmi osztályokban akkor divott szokásoknak és viseleteknek ismeretével összes irodalmunkban a legérdekesebb adatokat szolgáltatja **). Ugyanez idő tájában (1550—1552 közt) adta ki Heltai egyházi használatra szánt „Evangéliumok és Epistolák“ czimű munkájának első kiadását, melynek egyetlen czimlaptalan példánya a kolozsvári román. kath. lyceum könyvtárában maradt fön.

Valamint e legutóbbi könyv legutolsó lapján, ugy általában minden 1550—1552-ig megjelent kolozsvári nyomdátványon, melyek közül én csak a magyar nyelvűeket emeltem ki, a nyomda tulajdonosai mindig Heltai Gáspár és vele Hoffgref György együtt van említve. De már 1553-ban kiadott „Vigasztaló könyvecskék“—jében és nagyobb kátéjában Heltai csak magát nevezi a nyomda birtokosának, ezt tévén a könyv végére: „Colosvarba nyomtatott Heltai Gáspár Műhelyébe. 1553.“ Ettől az évtől fogva pedig 1559-ig valamennyi Kolozsvárrt nyomtatott munkában mint nyomdász Hoffgref György egymaga szerepel. Ezen idő alatt Heltainak a nyomdában semmi része s arra semmi befolyása nem volt; mit bizonyít az is, hogy öt 1555-ben egy hittani latin munkáját Wittenbergben nyomatta. Ezt bizonyosan nem fogta tenni, ha helyben saját nyomdával rendelkezhetett, vagy az itt ekkor működött nyomdászszal Hoffgrefrel jó viszonyban állott volna.

Az alatt a 6 év alatt, míg a Heltaiaval meghasonlott Hoffgref maga kezelte a kolozsvári nyomdát, több latin munka mellett csak néhány, de igen nevezetes magyar könyv jelent meg. Ezek: Tinódi Sebestyén ugynevezett Krónikája, igazán a maga korában történet eseményekről írott énekei, melyeket ő mint vándor dalnok a magyar végvárakban a vitézek előtt maga szokott énekelni, s 1554-ben Kolozsvárrt, az akkor egyetlenegy magyar nyomdában, az általa készített némely dallamok hangjegyeivel együtt kiadott. Érdekességben versenyez ezzel, sőt azt ritkaságban fölül is mulja, az a hasonlóan Hoffgref által, és így bizonyosan 1553—1559 között, nyomtatott magyar énekeskönyv, melynek csak két csonka példányt ismerjük, s így megjelenési évét pontosan meg nem határozhatjuk. Ennek tartalmát, hasonlóan hangjegyekkel, számos szerzőtől bibliai tárgyakról írt vallásos és erkölcsi irányú költemények képezik. Ezen két ének-gyűjteményen kívül még csak egy magyar könyvet ismerek, melyet az önállóan működő Hoffgref

*) E két munka közül, melyek rendszeresen egybekötve találhatók, az elsőnek czimlapján is, végén is 1551. az utóbbinak czimlapján 1551, végén azonban 1552. évszám áll.

**) E ritka könyv általam adott ismertetését a belső közlöt mutatványval lásd: „Vasárnapi Újság“ 1868. 41. sz. n.

nyomtatott, t. i. Batizi András kátéját 1555-ből, mely azonban nem egyéb mint e könyv krakkai 1550-diki első kiadásának hibátlanabb utányomata. (Vége köv.)

Szabó Károly.

Egy francia utazó déli Magyarországról.

A következő vázlatokat egy szelleműs francia turista úti jegyzeteiből állítottuk össze. Perrot György 1868-ban utazta be hazánk déli vidékeit s az aldunai tartományokat, és olvasóink látni fogják, hogy a francia szellem, a mely alapos ismeretek és tanulmányozást kelleme s vonzó élénkséggel tud párosítani, Perrotnál sem tagadta meg magát. Leírásai vonzó, képei élénkek és előadása mindig érdekes. Utí naplóját, melyet nem régen tölt közre, nagyban élénkítik és emelik Valerio Tivadar francia festő sikerült rajzai, melyekből néhányat szintén be fogunk mutatni olvasóinknak. Valerio jól ismeri a Duna regényes völgyét; 1851—52-ben Magyar- és Bosnyakországot s a Határvidéket beutazta, 1854—55-ben pedig, a krími hádjárat alatt, Szerbiát és a Duna-fejedelemségeket járta be keresztül-kasul; végre 1863-ban Dalmáciát és Montenegrót. Érdekes képgyűjteményt hozott Valerio magával minden egyes kirándulásából és vízfestményei, melyek a Duna-völgy különböző nemzetiségű lakóinak típusait és viseletét tükrözik vissza, csakhamar jó hírnévre tettek szert Európában.

I.

Utazás a Dunán. Eszék és Környeke.

„1868 szept. 1-jén — írja Perrot — reggeli 6 órakor hagyam el Pestet a Dunagőzhajózási társulat egyik gőzösén. Az idő gyönyörű volt, de a nap első sugarai a nagy folyam egész hosszában, melyen a csónakok és gőzösök épen most kezdék el napi sürgölődésüket, — sürü, sötét ködhullámokat idézett föl a csöndes víztükör felületéről. A Duna a Nilust és azt a szép januárius reggelt juttatá eszembe, melyen átsónakáztam rajta, hogy a piramidok tetőjére fölmenjek; ámdé Egyiptom köde könnyedebb, ritkább, fényesebb és csillogóbb. Ott alant egy áttetsző fátyol, finom ezüst színű köd terült szét, mely a szem elől a legkisebb részlet sem fedé el, hanem inkább az éles körrajzokat gyöngíté s a színeket mérséklé, melyek a déli nap fényében oly élénkek és oly vakító, mintha csak valami nagyon finom fátyol-függöny fedezte volna el; tisztán ki lehetett venni a *daabieh-k* (nagy vitorlás nilusi hajók) magas vitorlarudjait és alácsüngő nagy vitorlát, a fellélek fehérr kanyhóit és a zöld pálmaleveleket, melyekkel azok fedve voltak; a nöket, szégyenes kék ingeikben, a mint a Nilusoz vizet merítai mentek, a gyönyörű pámaerdőket és azokon túl, a hátterben, az óriási piramisokat. Ellenben itt, a Dunán, alig fordult meg néhány sor gőzösünk kereké, már nem láttunk a városból többé semmit, csak egy-két palota homlokzatát, melyekre a nap sugarai véletlenül rá estek, míg a többi többi része teljesen eltűnt és elenyészett a sűrű ködben.

„Alig egy órai hajózás után a Duna jobb partján előtűnedezek a Vértos-hegység utolsó ágazatait képező halmocskaik, melyek lassanként egészen elismulnak. Innentől kezdve csakhamar mindkét oldalról beláthatatlan sikság terül el, melyen át lassu méltósággal gyöngyözik odább a nagy folyó. Itt már a szántó földek és legelők, melyek a Dunát szegélyezik, nem sokkal magasabbak a víz felületénél, míg a jobb parton imitt-amott nyoloz-tíz lábnyi magas, szürkés partemelkedések mutatkoznak. Időnként egy-egy üszőházforma teherszállító hajóval találkozunk, melyek nagyban hasonlítanak a mi (t. i. francia) folyóink vizi járműhöz. Mások ismét száraz fűvel rakott nagy tutajokra találunk, melyeket egy vagy két evező ruddal kormányoznak ide s oda, már a hogy épen lehetséges.“

Tovább menet különösen feltűntek utazóknak a Dunára épített sajátosság vizimalmok, melyekhez hasonló csak még a Rajnán lehet látni Mainz és Bingen környékén. „E malmok — írja Perrot — két hajóból állanak, melyek között egy hatalmas kerék forog, keskeny, de sűrűn egymással álló küllőkkel. Az egyik hajó csak egyszerű bárka, melynek szélén a kerék tengelyének egyik vége van megerősítve, a másik hajón egy házikó áll, melyben a malom őrleszerkezte s a molnár lakhelye van. Egy kis csónak, mely e hajókat ol-

dalához van akasztva, bármikor készen áll, hogy a molnárt a szárazföldre szállítsa.

Egyébiránt e malmocskák, melyek napjában csak néhány mérő lisztet képesek előállítani, bármily regényeseknek és festőeknek találta is őket utazók, maholnap háttérbe szorulnak és teljesen eltűnnek ama nagyszerű vívmányok előtt, melyeket hazánk az utóbbi években az ipar terén szerzett magának. A közelmúlt évek aratásai oly kedvezően ütöttek ki a magyar liszt oly kere-

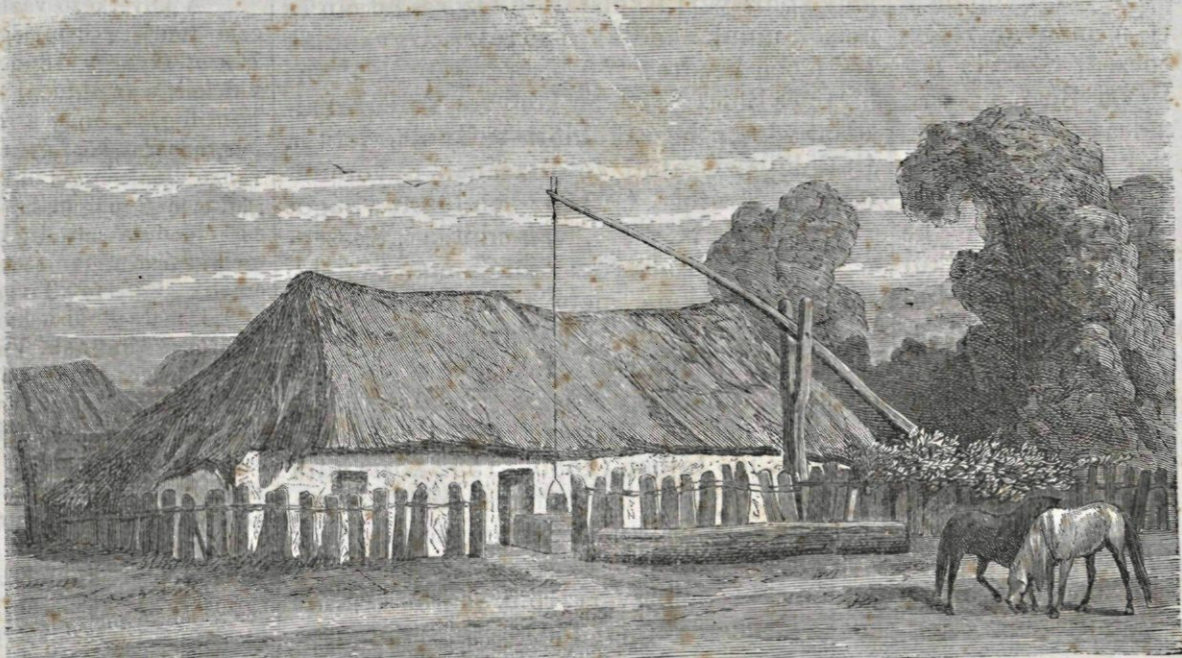
„Kivált az 1867-ki aratás” — írja Perrot — „roppant összegeket hozott az országnak, melyek mind a termelőket, mind a kereskedőket nagyszerű vállalatok kezdeményezésére bírták. — Trieszten, Brémán és Hamburgon át Pest az említett évben igen sok lisztet szolgáltatott Braziliának. Miként nekem többször mondták, a külföldön azt a fölfedezést tették, hogy a magyar liszt a kenyérnek valami kitünőt izt ad és több táperővel bír, mint a többi liszt; — csakis a lengyel buza lenne olyan vagy még talán jobb izű. Annyi bizonyos, hogy a Duna-fejedelemségek és Oroszország, de sőt még Amerika buzái sem érnek föl a magyar buzával.”

Miután utazók a magyar Duna déli partvidékeit is élénken és körülmenyesen leírja, s különösen az alföld szépségeit idvőzli őszinte csodálkozással, így folytatja naplóját: „Elhaladván Apáthin festői halászkunyhói mellett, kevéssel naplemente után a Duna

kellő közepén megálltunk, szemben a Dráva torkolatával. Egy kis gőzös (melyre utazók egész naivul ráfogja, hogy itt Local-Schiff-nek nevezik, mintha bizony magyar neve nem is lett volna!) oda jött nagy hajóhoz, mely csak a nagy Dunán tett szolgálata, s az Eszékre szóló leveleket, küldeményeket s az oda szándékozó utasokat átvéve. . . . Egy negyedóra múlva, miután az átköltözés a kis hajóra megtörtént, vidáman haladtunk a Drávan fölfelé. E folyam egész alsó futásában ugyanoly tájképeket mutat, mint a Duna, csak hogy perze nem oly széles. Az éj megérkezett; de a hold a tiszta, derült ég csillagos boltozatáról teljes fényét árasztá szét a beláthatatlan, csöndes, hallgatag tájon és oly kedves báj, oly magasztos nagy szerűséget öntött el azon, melyet fényes délnél bizonyára nélkülözött volna. Itt is, épen mint a Duna partjain, a fűzfák, melyeket soha sem nyessnek, valóságos erdőt képeznek. Éjj tizenegy órakor szerencsésen megérkezünk Eszékre.”

„Eszék, hol négy napig mulattam, három városrésze oszlik: alsó, felső és új városra, melyeket egymástól a vár szigetel és választ el, mely maga is tele lévén lakhatással, szintén egy külön várost képez. Egy csinos és árnyas glaci (sétány) minden városrészről az erősséghez vezet. E várat

svoyai Jenő herceg építette, hogy a törökök ellen a Száva völgyét megvédi, de biz annak még eddig nem sok hasznát vették. Ágyui, miként nekem többször mondták, soha sem tűztek 1848-ig, mikor is a magyarok ama horvát csapatok ilyesztésére sütögtették el néha, melyek a Dráva hídján Magyarországra törni fenyegetődtek. A józan ész ma már azt követelné, hogy e haszontalan kötömeget lerombolják; ezáltal a három városrészt, melyek mindenikét terjedelmes kertek és szántóföldek

Eszék vidékéről: Falusi lak.

környezik, s melyek közül most mindenkinek külön s a másikra féltékeny érdekei vannak, apránként közelebb jutnának egymáshoz, s idővel talán egyesülnének is. De a bécsi hadügyminiszter nem így gondolkozik; ő még mindig sajnálkozva gondol a régi szép időkre, mikor a birodalom legistább jövedelmi forrását is elnyelte ama vitéz hadsereg fenntartása, mely oly dicsőn megpaskoltá magát Solferinó és Szadova mellett.”

Utazók szerint: „a mig e változás meg nem

Eszék vidékéről: Kukorica-kas.

tör. énik, a mig a különböző városrészek és ezekenek most még szerte ágazó érdekei össze nem fűződnek, addig Eszék 14,000 lakója dacára sem lehet egyéb egy nagy falunál. A felső várost ma már egy rakás új épület díszíti. Ugyanis aláírás utján közelebről egy színházat építettek, melyben télen át rendszeren — persze németül — játszanak, továbbá egy kaszinót is, melyben egész éven át vasárnapoként táncmultságok vannak. Ezeken kívül sok tekintélyes, két-három emeletes épület emeli e városnegyed növekvő díszét. A város tár-

sadalmi viszonyainak jobbra fordultát és kedvezőbb kifejlődését, a még mindig fennálló katonai szolgálaton kívül, nagyban fogja hátráltatni az egyes városrészek szerfölött nagy távolsága is.”

Eszék lakói nemzetiségükre nézve magyarok, németek, szlávok és zsidók; vallás tekintetében természetesen szintén igen különbözök. A város kapui előtt időnként egy-egy sátoros cigány-csapat is meg szokott jelenni. Mind e különböző nemzetiségek sokkal inkább össze vannak vegyülve és növe egymással, hogy sem egyik a másikat megvethetné vagy valamelyik a többi fölé az elnyomó szerepét játszhatná. A szlávok azonban természetesen többségben vannak.

„Megérkezésem után való napon” — írja tovább utazók — „elindultam bejárni Eszék regényes környékét. Bármily egyhangunak látszik is e vidék egyelőre és a láthatáron sem folyót, sem hegyeket, sem semmiféle más nevezetes pontot nem vehetünk észre, mely a meglátogatásra érdemesnek mutatkoznék: mindazáltal első tekintetre feltűnik egy átalakuló félben levő társadalom

igyekvő erőlködése, azonnal fölfedezhetjük a tűnedező félben levő mult érdekes nyomait, és jelentkezni látjuk a szebb jövő reményeit és ígérezeit.”

Ezután Perrot igen érdekesen s a lehető legaprólékosabb részletességgel írja le a város egész környékét, annak termékenységét, a körül fekvő pusztákat, s azt a roppant nagy változást, melyen az egész vidék 20 év óta átment. A környékbeli parasztházakról következőleg ír: „Hála e vidék termékenységének s a lakosok szorgalmának, az

Eszék szomszédságában fekvő falvak kinézése néhány év óta teljesen megváltozott. A régi házak, melyek még most is nagy számmal diszlenek a falvakban, melyekön áthaladtunk, szármafedelekkel és a falaihoz támaszkodó dísnóvalakkal, szerfölött paraszatos és nyomorult látványt nyújtanak; némelyiket csakis az imádság tartja úgy a hogy; de mellettök ma már mindenféle igen tiszta és csinos házak emelkednek téglából építve, szép fehérre meszelve s imittamott vakolat-művekkel díszítve; fedeleik szép vörös cserépből vannak, melyek a nap fényében messzire kicillognak a fák sűrű lombjain közül. Az itteni paraszt ember igen jól tudja értékesíteni földje termékeit, s ha pedig napjában meg dolgozni, jól megfizeteti magát. Ilyen vidéken, hol az élet oly olcsó, a férfi 3 frankot s a nő 2 frankot könnyen megszerezhet mezei munkájával.”

Az eszékvidéki lakosok nagyobb részének arczán és természetén azonnal észrevehetjük, hogy melyik nemzetiséghez tartoznak. „A legtöbbször a kivel utamban találkoztam” — írja Perrot — „szőke vagy többé-kevésbé világos gesztenyeszínű haja volt, és bár mennyire megbarbitotta is arczkibőrét a nap, még sem oly feketék, mind a délvidéki magyarok. A nagy és karcsu termetű nők többnyire szépek és csinosak. Különösen pedig csillogó

kék vagy igen gyakran sötét szürke szeműek valóban kedvesek. Arczuk többi része nem kevésbé csinos; álluk általában kiálló, ajkaik egy kissé vastagok.”

„Divatos öltönyeik nagyon emlékeztetnek a keletre. A férfiak paszományos fekete szőrszokmányt, durva vászon inget s bokáig érő, lobogó bő gatyát hordanak; mikor meleg van s munkában vannak, ennyiből áll egész öltözetük. De néhány lézengő, ki hozzánk csatlakozott, kissé jobban volt öltözve mint a többi. Lábaikon vastag bőrből varrt nagy csizmákat s ingökön felül csillogó érczgonnagyi cipitkézett kék posztó mellényt s hátukon sárga vagy fehér felöltényt viseltek. Télen ez öltöndarabokra jó meleg báránnyőr-bundát vagy pedig bő köpönyeget, gubát vagy szűrt vesznek.”

„A mi a nőket illeti, ők Attikának albániai származású nőit juttatták eszembe. Az ilyen szép szeptembri délutánokon (a mint fentebb említettük, Perrot szeptemberben járt e vidékeken) egész öltözetük csinosan, csipke-módra himezt szegélyű

magukra, mely a nálunk szokásos uti köpönyeghez hasonlít.”

„Mindazon öltönyök, melyeket a nők viselnek, saját iparuk művei és ügyes ujjai munkái, melyeket a hosszú téli esteken készítenek. Az utfélen több nőt vottunk észre, a mint a kendert tilolták, még pedig a mily egyszerű, épen oly sajátos gép segítségével. Mozogható vágókés alakú készülék az, csak hogy fából, mely egy kis állvány közepére van megerősítve. A tiloló nő mellett egy kis gyermek tolja egyenlő arányban a kender kékét a fa-vágókés alá, melylyel azoknak megszáradt szárait a nő pozdorjává törli. Hogy pedig a tiloló nő nagyon hamar el ne fáradjon, egy vízszintes fakaróhoz támaszkodik, mely függőlegesen álló karokra van keresztbe fektetve. Valerio melléltelt rajza világosabban fogja feltüntetni e helyzetet.”

Perrot e leírására csak annyit jegyzünk meg, hogy a tiló a francia guillotine-ok ez ósajja, Erdélyben s Magyarországon is majd mindenütt használatban van. Itt is fából van készítve és

Képek a hazai népeletről.

Vidéki oláhok.

Az oláh nép viseletében sok festői van. A gazdagság és fény hiányzik ugyan e nép viseletében; hiányzik az a pompa, melyet minden keleti nép kifejt külső mezében, s mely annál nagyobb, annál látványosabb, minél tovább vándorolunk kelet felé.

De hiányzik az oláh népviseletben az a művészettel párosult izlés is, mely igen sok keleti népnél otthonos, s mely némely kelméket világszerte valóságos divatcikké emelt.

Az oláh népet öltözetében egyszerűség és szegénység jellemzi ép úgy a magyar korona országában, mint az aldunai fejedelemségekben. Izlést, csinoságot hiában keresünk benne, s egy turista, ki a maga állítása szerint sokat járt, egy országot látott, sok népet megismert — az egész oláh népviseletben csakis a tagokat, s az alak töké-

Vidéki oláhok.

és tarkán csikozott ingből állott; ez ing, mely a nyakot és kobelt igen is szabadon hagyja, egészen a bokáig érte, de hogy a mezőn gyorsabban járhasanak s otthon is könnyebben mozoghassanak, egy színes övhöz, mely háromszorosan is körül körti derekukat, az ing szeleit fölkatgatták; ugyanaz az ing redői szimmetrikus és festői egészét képeznek; elől egészen a bokáig ér, hátul pedig a lábikra közepé tájáig csúgny le. Fejeiken egy három szögletű kendő, mely hétköznap egyszerű fehér, ünnepeken pedig ezüsttel és arannyal van kivarra, különböző módon, de mindig ügyesen van oda kötözve; a kendő végei hol a hátra, hol a mellre fityegnek alá; kiki a maga izlése szerint viseli azt. Mikor diszbe akarunk öltözni, térdig érő csinos kötényt kötnek fel, melynek színe és festése hasonlít azokhoz a szőnyegekhez, melyeket Szerbiában és Bozsnayországban látam; az ing fölé egy újatlan mellényeszerű öltönyt vesznek, mely arannyal és ezüsttel gazdagon ki van varrva. Télen, hogy a hideg ellen védve legyenek, báránnyőr-koszókat vesznek

falábakon áll az egész, s ennél fogva nem szükséges vele a munkásnőnek lehajolni, hanem egyik kezével a tiló fogantyuját, a másikban a kenderkévé végét fogja és úgy törli vele össze a száraz kender-szalakat.

Egyébiránt e vidéken épen úgy mint az erdélyi oláhoknál, nem csak a házi, mezei és kendermunkákat végzi az asszony, hanem a kukorica fejtést is, a mi pedig meglehetősen kemény kezeknek való foglalkozás. A leszedett és meghántott kukoriczát mogyorófa-vesszőkből font és faállványokra helyezett hatalmas kasokba rakják, melyeket Erdélyben és a Szilágyságban göröknek neveznek, s miután ezekben a kukorica jól kiszáradt, kihordják azt belőlök és csöveikről a szemeket lefejtik. E kukorica-kasok szalma- vagy kukorica-zsup fedéllel vannak fedve, s a mint Valerio rajzából is látható, épen olyanok, mint a magyar- és erdélyországi görök.

Sámi Lajos.

letes idomait vala képes bámulni, — melyeket e nép viselete nem rejt el a kíváncsi szem elől. A hegyek és vizek nem választják el egymástól az oláh népet. Vallásuk, erkölceik és szokásaik, társadalmi életük és ruházódásuk ugyan azonos úgy a román fejedelemségekben, mint ugyanazon bűnök és hibák; itt is, ott is, ugyanazon méltánylatot érdemlő jó tulajdonok; mindenütt sok eredetiség, sok sajátosság és meglepő, sok érdekes az idogen előtt.

A különféle vidékek oláh lakosságának életmódjában és öltözködésében kevés különbség van. A daróc-harisnya, a báránnyőr-ködmén inkább, vagy kevésbé csifrán kivarra s a czondrának nevezett köpeny: ezek képezik az oláh férfiak főruházódási darabjait mindenütt a hol laknak. Inkább változik a lábbeli s a főveg; az egyik vidéken a bocskort hordják tulnyomó számban, más vidéken a térdig érő csizmát; máshol ismét felkunkorított orru s rövid száru csizmát báránnyőr. A hegyek közt tévelygő oláh hatalmas báránnyőr

kücsmával óvja magát az elemek s az idő viszonyosságai ellen. — a lapály és térség lakosa pedig több fontot nyomó irtózatot széles karimájú kalapot hord.

Az oláh nő épügy megüli a lovat mint a férfi. Igaz, hogy lovagiasuk nem versenyfutás, — de igen gyakran akadályverseny. Valamely város, s az abban tartatni szokott hetivásárok nevezetes központot képeznek a vidékre, s a körülfekvő falvak lakosaira nézve. A hetivásár napja mindig nevezetes nap a környékbeli oláhokra nézve. A mit hegyeik közt, szerteszétfokvó ronda falvaikban természetnek, azt a városba viszik eladás végett, ez az ók piacuk. De az eladott termékekért nyert pénzt soha sem viszik haza; az adón kívül elmegy az apró szükségletekre, melyeket a kis gazdaság igényel, — s ha még mindezen fölül megmarad valami — ugyan ki venné orosz néven e szegény neptől, ha egy boldog napot csak magának, melyen a boldogság tetőpontját aztán az érte el, a ki lábainak legkacsaringósabb variációival tartja fel testének súlyát.

Mellékeltek képünk egy ily vásárra menő oláh csoportot ábrázol. Ha a vásárról jönének, utban hazafelé — valószínűleg sem a férfi, sem a nő nem ülnék meg oly jól a lovat.

L. B.

A ki a csillagát megtalálta.

— Elbeszélés. — (Vége.)

Egész nap sűrűn esett a hó, a lég komor, homályos volt; de akorra már elmúlt a zivatar s a hold még föl nem kelvén: az ég boldogtalan fényesen ragyogtak a csillagok, míg a hó-világ csillámánál eléggé kivethetem, s a mint ott könyökölttem, kigyult arcomat a fagyos ablaktáblához nyomva, végig gondoltam mindazokat, melyek vele való ismeretemben ota történtek; és ott üzte egymást lelkemben kép, kép után, álom, álom után, mind megannyi látománya boldogságomnak, mely ennyem lehetett — volna.

Igy álltam ott, könyek szivárogván át szememeit fedő ujjaim között, midőn dajkám kért, hogy becukja az ablak-táblákat. Megrezenve hökkent vissza, midőn engem meglátott.

„Azt hívém: az anyját látom“ — kiáltott föl. „Szászor láttam épen abban a nyomban.“

„Zsuzsi néni, hogyan esett, hogy anyám nem ment mr. Frasierhez?“

„Ők is olyanok voltak, mint a többi — nem értették meg egymást, akár hogy is szerettek egymást,“ felelt a dajka. „Mr. Frasier első házassága pénz kedvéért esett, nem is sok szerencsét hozott, s így mr. Frasier egykissé morgolódo természetű lett. Így aztán össze-össze szólalkoztak, addig s addig, míg anyját megkérte mr. Gretteon, a kisasszony atyja. Bizony! mr. Frasier övegyen maradt s háza küszöbét is csak nagy ritkán lépte át; úgy, hogy a boldogult nagyszony közelről nem is látta őt soha többé — bár, hej! de sokszor láttam őt — mig atyja ura odajárt a bálókra, löversenyekre, gyűlésekbe — abban a helyben állva, hol most a kisasszony áll. Akkor is, midőn utoljára őnt karjaiban tartá, midőn behoztam őnt hozzá, hogy jó éjszakát mondjon, ez ablaknak fordulva suttagó égre vetve szeméit: „Meggkísértém, hogy betöltsém kötelességemet férjem és kis gyermekem iránt!“

„Dada“, szólék, „hagyon magamra; ne csukja még be az ablakot.“ Nem az önzés hevülete volt már, mi elfogott. Eddig panaszkodtam, hogy kinomhoz hasonló kin nines a világon — de anyám bukása nagyob-

vala és vergődése keservesebbek, mint az enyém. A teher, melyet hordozott, kora sirba roskasztá őt, de nem távozott vele a földről. Itten maradt az, halála által még súlyosabbá tette, amaz agg férfiú szívére nehézkedve, ki elmékedésének napjaiban — kétségén kívül — újra átélté multjának eseményeit s emezt legkivált, mert mindnyája közt ez volt a legkeservesebb. Fölkelt a vágy szívében, hogy még egyszer meglássam őt — őt, ki legmélyebben, leghosszasabban gyászoló meg anyám halálát valamennyiünk között; elhatároztam magamban, hogy titokban kilopózok a mezőre, föl a fasoron, s ha ablaka — mint a kiáramló fény gyanitni engedé — nines befüggönyözve: még egyszer megnézem őt, anyám emlékének nevében.

Haboztam, midőn házunk küszöbét át akarám lépni, bár én is, anyám is nem egyszer keveredék merész vállalatokba, — de macacs természetem lerázza a kételyt s neki indultam a fagyos estnek.

Ugy volt, a függöny nem volt leeresztve, láttam már a fasor kapujánál, — és látni akartam őt, ki anyám szeretett s ki egyedül, gondozatlan hevert ágyán, mint hever most is, kinos éveken keresztül, míg Frasier Lúcsia eléggé megnő arra, hogy leánya lehessen. S ekkor eszembe jutott még az a hír is, hogy az öreg ember unokája haldoklik, a mint a dajka, pár órával előbb, könyezve mondá, — úgy hogy magamon kívül futottam és rohantam, mig nem ott állék, az ablak alatt.

Már nem a beteg-szoba volt az többé; a nyugágy, az olasz-fal s mögötte Lúcsia kis széke: egyik sem volt ott. Sehoh a kényelem és jólét semmi eszköze, sem csín, sem fény, sem ragyogás: egy szorgalmas tudós könyvtára és dolgozó-szobája volt az egész, ki a külsőre és kényelemre semmit sem ád. De bár ilyen volt: szívem otthonként ismeré föl. Ott ült Márton, megröngyödve, szokása szerint, számításaiba mélyedve s gyakran folyamodva a körülte elszórt könyvekhez.

Lehetséges-e, hogy amaz elfoglalt férfiú egykor szenvedélyes szerelmet vallott nekem, s most ott ül fényben, melegben, érzéketlenül, szinte elérhetném kezemmel. — mig én, mint egy elátkozott, itt állok hidegben, setében, kétségbeesve?! Küszöbén remegő lépteim viszhangja, arczom setét emléke nem áll-e közéje és tanulmányai közé? Eljártam jogomat, hogy mellette ülhessek, elolvashassam jegyzeteit, melyeket írónja papírra vet s eloszlatthassam a borut, mely kedélyére nehézkedett; és reményem sem lehetett — mi valójában remény, vigasz lett volna számomra — hogy egy más nő, ki hibebb s méltóbb nálam, egyhamar magáéva tethné eljátszott jogomat.

Egy csöngetyűt hallék megszólalni s Márton fölkelve elhagyá a szobát. Ha időm lett volna besuhanni: szerettem volna, bár egy darabka, haszontalanul eldobott papírkát ellopni — de a mint az üveg-ajtó kilincsét remegve megfogtam: visszajött, a kis Frasier Lúcsia elsoványkodott testét karján emelve. Egy hosszú takaróba burkolta kedvencét s most, a mint egy karszéket a tűz elé fordított s a gyermeket beléhelyezé: arcának minden merev vonása gyöngéd-ségbe olvadt át. Kiterjesztém karjaimat felé, mintha kértem volna, hogy fogadjon ismét szívébe és oszlassa szét a hideget és setétet körüllem, — s avval megfordultam — hogy emlékembe vésvé es édes, drága képet, árva otthonomba térjek ismét...

Ekkor valami csicsérgés támadt a borostyánfa ágai közt, s egy kis madár, kirebentve fészékéből a hideg éji légbe, röpködni kezdett s a kivilágotott ablaktáblához csapódott. A kutya a szobában, mely már azelőtt is nyugtalanodott közellétemre, egy-

percz alatt az ablaknál termett s ugatni kezdett s épen csak annyi időm maradt, hogy megfutamodva, a bokrok közé rejtözém, midőn Márton kinyitá az ajtót s kilépett a rástra. A kutya futva követé nyomaimat, vigan nyihogva, a mint a nyílt mezőre csapott; Márton vizsgán tekintett körül, én pedig lehetőleg összehuztam magam a legsetébb árnyban. Tudtam, hogy meg fog lelni, mert a fris havon utmutatókul szolgáltak lábnyomaim; a szégyen és keserűség hatalmas erőze fogott el. Láttam, hogy egyszer-kétszer eltéveszti a nyomot, de végül meglelte az igazi irányt s félrehajlítva az ágakat, melyek mögé rejtözém, megtalált a borostyánok között. Le valék sújtvá s ő bámulva állt fölöttem.

„Sztella van itt“, szólék remegve.

„Sztella?“ ismétlé gépszerűen. Fölemelt a földről, mint egy tévedt gyermeket, kit minden órában várt már haza, s a ráston keresztül a könyvtárra helyzetett s szívének fénykörébe, melegébe helyeztetett. Gyöngöd csokot nyomott a gyermek homlokára, kinek szemei bámuló tekintettel ragyogtak felém — s aztán mindkét kezem megfogva, fölém hajolt s merőn szemembe nézett. — Remegés nélkül állottam ki tekintetét szemtől-szembe. Tiszán hallhattuk egymás szívének dobbanásait e hosszú, merő pillantás alatt. Több kétség, bizalmatlanság nem férközhett közénk; e pillantás után sem félreértés, sem csalódás nem támadhatott közöttünk.

Csillagunk föltűnt, teljes fényben s minden csorba nélkül gyöngöd, ragyogó sugarakat vetett az eljövendő évekre. A hófedt vidék távolából haragok csendülése hallatszott, mintha lelkünk templomában esküvőre harangoztak volna, fölverve mindkettönket elmerülésünkbe.

„Már azt hívém, hogy egészen elveszítém őnt“ szól Márton. „Reméltem, hogy talán valamikor eljő hozzánk, — de ma este azt hallám, elutazott, a mint Lúcsia is csak az imént mondtam. Mindenként azon volt, hogy látni akarja őnt.“

Most előmbé segített a leánykát s aztán egészen mellém fészkelte magát, kebléből mély sohaj tört föl, a mint fejét keblemre hajtá. Ekkor hallók a mint a belehemesek a fasoron feljöttek, s Mártonnak alig maradt annyi ideje, hogy a függönyöket lebecsássa az ablakokra, mig azok odasorakoztak, hogy kelet csodás csillagának történetét elzöngjék.

Midőn az énekesek elvégeztek s emelt hangon veték utána mondogájukat: „Adjon Isten sok boldog karácsony napokat és szerencsés új esztendő!“ s Márton kiment hozzájuk a csarnokba, hogy beszéljen velök: én a gyermek futrei közé rejtém arczomat s hálát rebegtem istenemnek, hogy így megváltoztatott.

„De mi ez, az istenért, Márton?“ sikolték föl megrémülve, a mint visszatértekor fölvetém szemeim?

A gyermek lesütött szemepillái le voltak csukódva s kicsiny keze, melylyel az előbb kezem szorítá, erőtellenül szét volt nyílvá. Öntudatlanul, nem is pihégy feküdt karjaim között, mintegy fonnyadt virágcsál.

„Csak ájulás az egész Sztella“, szól Márton; „mióta őn elhagyott bennünket, mindig senyvedett s fölülüléséhez minden reményemet csak az őn gondos ápolásába vetem.“

Az egész éjet ott töltém, a kis gyermekkel ölemben, ki magához térve halott-szerű ájulásából és nyugodtan szűnyádvá karjaim között: máris osztozkodott szívem életében, örömben, boldogságában. Mély csönd és nyugalom fogott körül bennünket áldott házunkban, s csak egyszer zavartatánk meg, midőn dajkám belépett, kit Márton fölke-

resve a legnagyobb rémulés, aggdóság között talált.

Fölvirradt a boldog karácsony-reggel. Megkértem a dadát, hogy rendezze hajam épen úgy, mint anyám szokott fésűlködni. Midőn aztán mr. Frasier hosszú beszélgetés után Zsuzsi nénével, megindulva s szeretetteljesen leányul fogadott: többször szólított Marinak, mint Sztellának, s én boldognak érezém magam, hogy anyámmal összevetett.

Este közöttük ülve, remegés fogott el s szinte szerettem volna sirni, mig nem gyöngéd-ségük le nem csöndesített. Majd egy néhány régi dalt énekeltem el nekik, melyeknek minden szépségük egyszerű dala-maiban rejlett; és mr. Frasier beszédes lön és mondott sokat az elszállott és még jövendő évekről; és Lúcsia szemei folyvást mosolyogtak.

Aztán Márton hazakisért az ismerős ösvényen, melyen annyiszor haladtam végig egyedül, minden félelem nélkül; de a boldogság terhe remegővé tón, s minden váratlan zörejre szorosabban simultam hozzá, boldognak érezve magam, hogy van a ki védjen.

Aztán egy tavaszi napfényes reggel, a vidor Lúcsia és a diadalmaskodó Borbála nyoszolyó-leánysága mellett alázatosan és boldogan nyерem el áldott sorsomat s Frasier Márton nevével levék, s megemlékezve leánykorom megmondolatan könnyelműségeire: azon valék, hogy jobbá lehessen, s hogy szeretetben, háladatosságban és alázatosságban betöltsém kötelességemet.

Angolból Szász Béla.

Eredeti közlemények Kaliforniából.

V.

Kalifornia, gazdasági tekintetben.

Kalifornia gazdasági rendszere, a sajtóságos éghajlat, különös helyi viszonyok és egyéb esetleges befolyásoknak korszerű irányt követelő új-mutatása folytán, oly nagyszerű mint a kezeléssé nőtte ki magát, mire kissé részletes figyelmet fordítani, vagy némi csekély tanulmányozási fáradságot fordítani legkevésbé sem lesz hiálátlan feladat; különösen érdekelhet ez bennünket magyarakat, kiknek kiváló érdekekkel kell kísérnünk a korszerű gazdasági vívmányok gyakorlati alkalmazásának eredményeit. Mielőtt Kalifornia gazdasági állapotának leírását kezdeném, érdekesnek látom az Egyesült-Államokban megállapított föld-felmérési, illetleg birtoktagostási rendszert, valamint a művelést alatt álló földnevek természetét előre bocsátani.

Az Egyesült-Államok az áruba bocsátandó nyilvános földek felmérése, a felmért tagok térképezése, eladása és kijelölésére saját földhivatal (Land-Office) tartanak fenn. Ezen hivatal menő-kei a szükséghez képest fölvenni szándékol föld-területet 36 négyoszög angol mérföldet magában foglaló — tehát minden egyes oldalra hat-hat angol mérföldet számoló — négyoszögökre osztják, mely terület Township (város terület) nevet visel. Ezen township 36 szakaszra (Setio) oszlik, ezek mindegyike egy-egy négyoszög mérföldet — vagyis 640 acret — foglalván magában. Minden szakasz négy negyed szakaszra — ezek mindegyike 160 acra-ra osztatik; a negyed szakasz pedig újra 40 acrés tizenhatod szakaszokra tagoztatik, ez lévén a legkisebb mennyiségű, áruba bocsátandó föld-birtok, kivéve a szabálytalan alaku folyók, tavak, földzakadások stb. partjait.

Az ily felmérések foganatosításánál Észak Kaliforniában a Sacramento és San Joaquin folyók összefutása közelében eső Mount-Diablo hegy-csúcs, Dél-Kaliforniában pedig a Sierra Nevada hegyláncolat egy kiváló magaslati Mount-San-Bernardino választatot kezdeményezési vagy kiindulási pontul. Ezen helyeken a délvonal (meridián) kijeg-eztetővén, erre kelet és nyugoti irányban képzelt függélyes alapvonal (base line) húzatik; ezen egymást vágó vonalakra jelöltenek ki az egymásra következő townshipok, s 1, 2, 3, 4 stb. számokat viselnek; és pedig a dél- vagy északra az alapvonalról, — a kelet- és nyugotra esők a

délvonaltól számítottanak. E gyakorlati polgári felosztás szerint minden város, helység, birtok, parcella változhatlan viszonyos helyfekvési meghatározással bír, s az állam által szentesített birtok-iraton részletesen leirt fekvés, a legkisebb kétértelműségnek sem enged tért, ezen elv szerint Sacramento városa helyzete így iratik: fekszik a 8-ik towashipban északra, s az 5-ik sorban keletre Mount-Diablot véve alap és délvonalul. Az ily townshipok 16-ika és 36-ika a közkutatás felségelésére van adományozva. A kongresszus tekintetbe véve a két világtengert összekötő Central-Pacific-vaspálya nagy fontosságát, ennek egész vonalhosszában jobb és balra 20 mérföldre minden páratlan számmal jegyzett scotiot neki ajándékozta; a társaság a legjobb szántóföld acrejét 2%, cser és tölgyes erdő acrejét 5, legelső minőségű szűlas fenyő erdő acrejét pedig 10 dollárjával bocsátotta áruba.

Az Egyesült-Államokba tömegesen történő kivándorlás azon nagylelkű és bőkezű politikák-tal tulajdonítható, mely szerint mindenkinek szabad akarattól függ birtokot foglalni, és azon letelepedni; az örökös megvásárlás feltételei oly könnyen teljesíthetők, hogy egy ép tagokkal megáldott egyén, 160 acres negyed szakaszt három év alatt minden legkisebb megerőtetés nélkül sajátjává tethet.

„Pre-emptio“ és „Homestead“ törvényeknek nevezetnek azon eljárások, melyeknek foganata szerint egy leteleplő birtokjogot nyerhet.

A ki az államtól pre-emptio szerinti birtokjog címet akar nyerni, kimegy a még eredeti szűszes-égőkben álló földekre, kiszemel egy szive vágya szerinti darabot, körülkeríti azt, s lakházat épít rajta, aztán írásbeli nyilatkozatot (declaratory statement) intézi a legközelebbi állami földhivatalhoz, mely okmányban elősorolja az általa választott darab föld természetét, a letelepedés napját, ön életkorát, állapotát, valamint azon nyilatkozatot, hogy az Egyesült-Államok polgára már, vagy pedig törvényesen bejelenté szándékol, aztá lenni. Ezen irat benyújtása után három hónapra két tanuval kell az állami földhivatalnál megjelenie, hol ügye megvizsgáltatván, a két tanu esküvel vállal kezeséget, hogy a leteleplő minden, a pre-emptio törvény szerinti kikötés pontjait teljesítendí. Ha így a törvény értelmének elég tétetett, 1%, dollárt fizet az általa lefoglalt föld acrejért, s a fizetési összegről nyugtát kap; két-három év mulva leérkezik a birtok jogot szentesítő „patent“ (engedély-okmány) Washingtonból, midőn a nyugtát visszaadva a birtokot igazoló patentet kapja kezébe.

Van azonban még egy más ut-mód, mely szorint még előnyösebben szerezhetni birtokot az Egyesült-Államoktól, s ez a 80 acronyi birtokra igényt adó Homestead (háztűzhely alapítási) jog igénybe vétele. Az Egyesült-Államok politikája: szabad, független, önálló, jó módú, nevelt egyének polgári testületéből állani; s hogy ezen az alkotmány által kitűzött célt minél hathatósabban előmozdítsák, minden amerikai polgárrá lenni akaró leteleplőnek jogot adnak egy háztűzhely alapítására megkivántató 80 acronyi földmennyiség birtokba vételére. Epen úgy mint a pre-emptio esetében, a települést lakkházat kell építeni, a birtokot kell lakni, s azt mivelní, azután háztűzhely alapítási nyilatkozatot intézni az állami földhivatalhoz, elősorolva a pre-emptio esetében kitétt tényálladékokat. Már a folyamodás napján megkapja a homesteadi bizonyítványt, s ha öt évig lakott a birtokon, mivelte azt, s épen úgy mint a pre-emptio esetében, két tanuval pecsételi a törvény szerinti eljárását, visszaadva a homestead-bizonyítványt, birtokát szentesítő patentet kap, — a hivatalos csekély költségeken kívül — minden egyéb díj nélkül.

Kalifornia égalja Spanyol — vagy Olaszország, szóval Dél-Európa égaljához hasonló, s a terület nagyob részé a passat szelek befolyásának határai között esik. Nyárbn, májustól novemberig, mi eső sem hull, a novemberől májusig tartó időköz „esős időszak“-nak nevezetik, mivel ugy a tágas völgyekben, mint a Sierra Nevada hegy-ség lankás oldalain csak is eső esik, mig a magasabb hegyek hóval fedveik. A völgyekben az évi átlagos osóhullás 25 hüvelyk, ezen mennyiség egész 60 hüvelykig növekszik, arányban a hegyhát emelkedésével. A Sacramento völgy 20 évi amerikai birtoklás alatt csak kétszer volt hóval fedve, és akkor egészen elenyészett. Ezen esőtlen nyár a gazdának egészen elenyészett. Ezen esőtlen nyár a gazdának egészen elenyészett. Ezen esőtlen nyár a gazdának egészen elenyészett. Ezen esőtlen nyár a gazdának egészen elenyészett.

Kalifornia égalja Spanyol — vagy Olaszország, szóval Dél-Európa égaljához hasonló, s a terület nagyob részé a passat szelek befolyásának határai között esik. Nyárbn, májustól novemberig, mi eső sem hull, a novemberől májusig tartó időköz „esős időszak“-nak nevezetik, mivel ugy a tágas völgyekben, mint a Sierra Nevada hegy-ség lankás oldalain csak is eső esik, mig a magasabb hegyek hóval fedveik. A völgyekben az évi átlagos osóhullás 25 hüvelyk, ezen mennyiség egész 60 hüvelykig növekszik, arányban a hegyhát emelkedésével. A Sacramento völgy 20 évi amerikai birtoklás alatt csak kétszer volt hóval fedve, és akkor egészen elenyészett. Ezen esőtlen nyár a gazdának egészen elenyészett. Ezen esőtlen nyár a gazdának egészen elenyészett. Ezen esőtlen nyár a gazdának egészen elenyészett.

meg a földön, buza, árpa, zab az arató-géppel levágyva hotelig marad a tarlón, s csak is a gőz-csőp működésőkre szednek össze annyit, mi a gép folytonos táplálására megkivántatik, tudván egész biztonsággal, hogy nem hulland eső, mi a gabonában kárt tehetne. Szántásvetés a november és decemberben beálló esőkkel kezdődik, és június első heteiben beáll az aratás. Szőlő júliustól egész októberig érik, a faj minősége szerint. A völgyekben a közép nyár délben nyomasztó, azonban a reggelek, esték és éjék hűsek és üdítők. Járványos betegségek nincsenek; az alatt — különösen a folyók torkolatainál — eső vidékeken azonban a állati és növényi lerakodványok erjedése menven át, malaricus bajokat szűlnék; — a prairie (legelő)-táj, a hegyes-völgyes vidék, domb oldalok, a hegyek és az ezek közötti völgyek tökéletesen egészségesek.

A mivólés alatt álló földnem természete, fönvonásokban két helyfekvés szerinti megkülönböztést és osztályozást hozott szokásba: s a szerint a mint a föld az alatt eső termékeny völgyekben fekszik, hol a televény föld lerakodványai kimeríthetnek: alluvial vagy fenék földek (bottom land), vagy pedig az emellett helyeken domboldali földeknek nevezetik. Az alluvial vagy televény föld a szerint a mint déli, közép vagy észak Kaliforniában fekszik, tropikus, vagy mérsékelt égalji gyümölcsöket teremhet. A Sacramento, San Joaquin s egyéb völgyi fél-tropikus égalju alluvial földek, a téli hónapokban évenként földagadó folyamok, mellékfolyók és patakok habjai által elárasztva, a hegyekből lemosott televény által folytonosan kiapadhatlan termékenységu állapotban tartatnak fen; a kerti vetemények minden neme, gabona, dinnye, cukorrépa, hüvelyes vetemények, krumpli, kukoricza, stb. dúsan tenyészik, sok farmer kezd dohányt is termeszteti, a komló minősége a világon a legjobbnak tartatik, az érés időszakában eső által nem érve, erőtartalmából legkevésobbet sem vesztí, s a bajor serfőzők hitelt érdemlő állítása szerint 10—15 százalékkal hatályosabban azon kómlónál, mely a nyári esők által látogatott országokban terem. Az eperfa gyorsan nő fel, s a levelein élő lelyem bogár eddig semmi mezeségre nem volt alkalvete. A gyümölcs-fák gazdagsága bámulatos, alma, körte, szilva, barack, cseresznyefák gyorsan nőnek, s óriási nagyságu gyümölcsöket teremnek.

Dél Kalifornia sík földel általában száraz természetűek, a hegyhátokról lelesítő folyókat azonban előnyösen lehet öntözésre alkalmazni, s mosterséges csatornázás által a legmostohább agyagtalaj nemcsak hogy haszonnal mivélhetővé, sőt néhány évi gondos kezelés után egyiptomi termékenységűvé változik át; ez örök tavaszt mosolygó vidékeken narancs, citrom, fige, olaj, datolya, granátalma s minden nemű pálmafák a legzebb tropicus égalji gyümölcsöket ternik. A szőlőtőke annyit terem, hogy az idén a kisebb birtokos, kinek sajtója nines, alig tudta föld dollárjával eladni a szőlő mázsáját.

A dombháti földek, a völgyek fölött uralgó kisebb-nagyobb magaslatokon terűnek el, és ezek az államnak kiválóan gabona, fű és gyümölcs-termő részei. Ha ezen dombháti legelőket marha vagy juhnyáj nem járja, a legjobb észna-füvet nyujtik; az amerikaiakat meglepte ezen gazdag természetes fű és vadzab tenyészett, mely ezen prairieket a birtokba vételkor mindenütt takarta. A csoportokban még fenálló cser és tölgy, az annyira ohajtott déli árnyon kívül, meglehetősen födözi az építési és tüzelőanyag szűkségletét. E földön csekélyebb mennyiségben ugyan, de ép oly minőségben megerom mindennemű gabonanem és gyümölcs, mint az alantas alluvial földön, — és ez képezvén a nagyob területű, ennek évi termése szolgál a piezai árszámbalyzat mérveül. A legterjedelmesebb szőlőkertek az ily dombhátaikat koszoruzzák, itt virágoznak az ily dombhátaikat koszoruzzák, itt virágoznak a gyárzületi nagyvárosokat vajjal és sajttal ellátó tejgazdaszatok; a marhatony-észtes a legzebb jövendelmet hajtó iparágat képezi.

A Sierrák magasabb helyein, a termékeny talaj mindig meredekebbé válván, a földmivélésre nem alkalmas. A szőlő, mely alatt oly hálástan kerül a gazda fáradozását, e magasban meddő csutájá lesz, s a terebélyes cserfa, karcos cedrus, veres és fehér fonyósnemnek enged helyet. E helyeken a legjelesbb völgyekben számos kisebb farmok, tejgazdaszatok és juhtenyészdek alakultak, a mérsékelt égalj gyümölcsői a legdusabban tenyésznek; ezen régiók terményei főleg árpa, répa, krumpli, zab és szénából állanak; a bányászati telepek élemezése is feltűnő pénzforgalmat idéz elő. Az északamerikai száraz föld legkiválóbb fenyő erdői ezen magaslatokon szűlenek, a gőzerővel hajtott fűrészmalmok több ezer embernek

adnak foglalkozást, s az alanti vidékek építés- és kerítés-anyaga mind itt készül.

Mind e roppant előnyök mellett csodálatos, hogy az ily megbecsülhetlen segédforrásokkal bíró állam csak alig egy pár év óta kezd az önállóság életjelét adni. A mult évtizedi aranyláz, s az ezt követő kaliforniai roham, egyes egyedül kincsözöm által volt indokolva, és sajátságos korszakot képez századunk népéletében. Kaliforniának év-századok óta arannyal halmozott völgyeit egy-szörre előzől néhány százezer ember egyike sem gondolt arra, hogy végelegesen ott telepedjék le, hol a zsákmány gazdagsága tulhaladta legvérmesebb reményei álmokéit; mint pillangó völgyből völgybe röpkedett az aranyozómjól gyötrött vándor, a nélkül, hogy az aranykálászokat köleb-ben hordó földnek sokkal állandóbb gazdagságot és nemesebb örömeit nyújtó kiaknázására gondolt volna. A világot bámulatra ragadó aranykorban, a legszükségesebb élelmi cikkek, butorok, kelmek, mind a keleti testvér államokból importáltak; a mi legjobban virágzott, az a bányász-gépészeti ipar volt. A mint azonban a kimerült bányák több izdatástól kezdtek igényelni, s csak nagyobb tökével lehetett a rendszeres kiaknázást eszközölni, egyes elkeseredett bányászok figyelmé a folytonosan jó árakat nyújtó gazdasági cikkek termelése felé irányult, kikhez később a feles számú bevándorolt gépezetek nagyobb része is szegődött, kik amerikai ügyességel és szaképzettséggel bírván, az eddig hiányos szerkezetű gazdasági gépeket tökélyesítették, a körül-ményekhez és a helyi viszonyokhoz módosították. — A munkadíj akkoriban hallatlan nagy volt, s maig is a föld há-tán legmagasabb lévén, százezre éért járt az, mint lehetne a drága emberi munka helyett a természeti vagy állati erőt a lehető legterjedtebb mérvben alkalmazni, hogy a keleti bevétel olcsóbb terményeivel előnyösen lehessen ki-állni a versenyt.

Az óriási polgárháboru után, több tábornok, ezredes, s ne-hány száz kisebb tiszt, jutalmi illetékeiket kaliforniai földben vevén ki, a már virágzásnak indult gazdaságnak egészen új lendületet adtak, több ezer acre tulajdonosává lévén, s a berendezésre szükséges tökével rendelkezvén a természeti és állati, s minél kevesebb emberi erő alkalmazásának elvét nagy mér-tékben kezdték alkalmazni. Más fő elv volt és marad mind-en, legkivált pedig a kaliforni-ai gazdálkodásban minél ke-vezebb épületet emelni; ezen szabály kivételéhez maga az anyatermészet nyújtja a saját-ságos égalji viszonyokban a legelőzékenyebb segédkezet; egy 10,000 holdas gazdának nincs sem csűrre, sem gabonásra, sem pajtára, sem istállóra szüksége; tél nem levén, marhája szaka-datlannal a szabadban legel, s mivel tagosi-tott birtoka kerített, kárt senkinek sem te-het, sem el nem tévelyedhet, a kicsépelet gabonát azonnal hajóra, gőzocsóra, vagy a városi raktárba szállítja, a lakházat és virágos kertet magában foglaló külön udvar háttérében hosszú és széles oressz áll, melynek fedele a gazdasági gépeket védi az időjárás káros befolyása ellen. A fő épület oly tágas, hogy abban a különböző emeletokban egy fedél alatt mindennemű belgazdasági teendőt, a legszebb rendben elvégezhet.

Ily csekély épület- és személyzeti rendszerral bámulatos eredményeket lehet fölmutatni, s mind ez a kiváló tökélyre vitt gazdasági gépek alkalmazása, a föld rendkívüli termékenysége, s a gazda erőnye és fáradhatlan munkaszeretetének tulajdonítható. (Vége köv.) Sarlay Pál.

Az adómentes kert.

— Keleti monda. —

Élt egyszer egy hatalmas király, Humayum nevű, kit dícsősége, fénye, hatalma híressé tön Batharath tartományban, melynek fejedelme volt. Egykor, hadcsapatja élén, retendő szomjúság szállá meg; vizet mindenütt kerestek, de nem

találhattak, az egész vidéken nagy szárazság lévén. Mig jobbra-balra futkostak, Humayum egy gránát-gyümölcsöszel gazdag kerthez ért.

— Szomjazom — szóló a kertészhez — van-e vized? — Nincs — válaszolt a kertész — de gránát-gyümölcsöm bőven van. Ha kivánsz belőle néhányat, tégy úgy mintha otthon volnál, jőj be, s pihenj meg e lugasban; s ha kissé várakozol, gyümölcsöim nedvvel üdítő italt készítek számodra.

A király a lugas alá ment és leült; a kertész leszakította egy gránát-gyümölcsöt, kisajtoltá azt, s belőle üdítő, tiszta nedv csorgott ki, melylyel majd-nem megtelt a csésze, s azt vendégének nyújtá.

A fejedelem egész fenékeig örömmel üríté ki, azután kérdé: — Barátom! adó alá vannak-e vetve gránát fáid? — Nincsenek — válaszolt emez — adót soha sem fizetem rólok.

Humayum kérdézködködé azután, hogy meny-nyit jövedelmezhet szép kertje? — A mult évben — válaszolt a kertész — körülbelül 300 szalung *) aranyat jövedelmezett, azonkívül még elég gyümölcs maradt saját használatomra.

— Lám — gondolá a király — ime ez egyik első rangu kertész adóztassuk meg, adjon jövedel-met az államnak. S azzal a csészet a kertésznek nyújtá, kérvén hogy még egyszer töltse meg. A kertész utolag egy gránát-gyümölcsöt szaka-itsa s nedvét kisajtoltá, de az nem tölté meg úgy

— Mind azon tárgyak, melyek e napig nem voltak adó alá vetve, jövőre is szabadok lennének; a létező adók, vámok s hagyományok, szelidobb módon mérsékeltenessék. Ez az éntörvényem, melyet ügyeim és szolgálom élebe fognak léptetni.

Ettől fogva az állam jövedelme növekedést vón, a nép pedig boldog és elégedett volt nagy királyra uralkodása alatt.

Közi Vincze Dániel.

Egyveleg.

*) A szegedi vámpörök egyike szörnyű világot vetett egy 21 év előtt elküvetett embertelen gyilkosságra. Komáromból menekült két honvédtisztet Kis-Körös mellett az uton gyilkolták le aranyaiért ép azok, kiknél egy napra me-helyet kerestek. A hullákat ju-házok temették el, föléjük nagy nyárfát állítva, melyeket a nép most is „halottak fája“-nak ne-vez. A büntettet négy béres ember követé el, kikből a zsák-mány után jómódu halasi földes-emberek lettek. Bűnök rejtvé maradt husz évig. Közülök most három a szegedi vár rabja; a negyedik meghalt. — Ül most a szegedi várban egy T. Antal ne-vű vagonos ember is, ki vagy 30—40 ezer ftnyi értékkel bír s elemi nevelésben részesült. Becsületes ember volt mindad-dig, mig a Kufsteinből kiszabad-ult Róza Sándorral meg nem ismerkedett. E híres „szegény legény“ nimbusza azonban át is megrontotta s beállt a kompá-niába, mely 1865-ben a nagy

vasuti rablások tervét kifőzte. Merész terv volt ez. Először Mokrin és Perjámos közt próbálták meg, de siker nélkül. Másodszor 1868-ban Péteri és Kistelek közt egy akáczfát láncoztak a sinre, hogy az a vonatot kizökkentsék. A mozdony azon-ban átgázolta a fát és semmi baj sem történt — a rabló urak fölsülték. De harmadszor is megpró-bálták a vállalatot, s Péteri és Félegyháza közt a sinek szögeit Kalocsán készítet csavarhúzó segé-lyével kiszédték s az erdőben úgy várakoztak az éjjeli vonatra, mely csakugyan kizökött. Mihelyt kizökött: a fegyveres rablók előugrottak, s had-lárnát ütötték s a kocsi ablakait betöredve el-rémíték az utasokat. Ezalatt kettő beugrott a postakocsiba, hogy azt kirabolja. De elhibázták s helyre akarták hozni: azalatt a bátrabb utasok, köztük több katonatiszt, kiugráltak s karddal támadák meg a rablókat, kik ismét zsákmány nél-kül kotródtak el. A bűnrészek rejtvé maradtak mindaddig, mig ifjabb gróf Ráday Gedeon föl nem fedezte őket. — Ül a várban egy oly fogoly is, ki egykor Kanizsa város csendbiztos volt. Egy nap Róza Sándor találkozott vele s mint ember-ismérő csakhamar sejteni kezdé, hogy ezzel az emberrel üzletbe lehet bocsátkozni. És csakugyan elhatározá, hogy szegény fájmat nem veti adó alá.

— Én tudom, hogy ez mit jelent — szóla a kertész mosolyogva — bizonyosan ő felsége a király, ki e tájon kormányoz, most e pillanatban elhatározá, hogy szegény fájmat nem veti adó alá.

*) Egy szalung = 31 és 1/2 o. d. kr. A Thai Schan vagyis némi pénz nembem 4 szalung, 2 fuang, 800 bia vagy kauri oszt. é. szerint = 1 frt és 23 kr. V. D.

Mindig hallottam a régiektől — kiket e táj leg-okosabb őreinek tartottak — hogy ha a király adó alá veti a gyümölcsfákat, ezek bármily termé-kenyek és nemesek voltak is azelőtt, elvesznek, kiszáradnak, gyümölcseik elvesztik nedvüket és ízüket, a fa kivész idő nap előtt s a kert pusztává lesz. Ki sokat követel, keveset nyer, ki keveset ohajt, sokat nyert! . . .

Humayum király megérté, hogy az öreg ker-tésznek igaza van. Azalatt míg ő a kertben időzött és ki ivá a gránátgyümölcs nedvvel telt három csészet, környezete megtudta hol van, s azonnal a lugas előtt termett, a hol a király pihent.

A sokaságról, fényökről, eljárásai- és tiszte-letökből megérté a szegény kertész, hogy a fejedele-m volt, a ki előtt feltárá csekély gazdasági elméletét, s elhalványodott, de a fejedelem bátorítá, kárpótlást s adómentességet nyújtja neki, s őt azon táj felügyelőjévé tevő, a melyben kertje vala.

Humayum királyi palotájába visszatérvén, ügyéiret következő rendelet készítésével bizta meg:

— Mind azon tárgyak, melyek e napig nem voltak adó alá vetve, jövőre is szabadok lennének; a létező adók, vámok s hagyományok, szelidobb módon mérsékeltenessék. Ez az éntörvényem, melyet ügyeim és szolgálom élebe fognak léptetni.

Ettől fogva az állam jövedelme növekedést vón, a nép pedig boldog és elégedett volt nagy királyra uralkodása alatt.

Közi Vincze Dániel.

Egyveleg.

Irodalom és művészet.

— (Révész Imre „Protestáns egyházi és iskolai Figyelmező“-jéből) megjelent az V. (májusi) fü-zet. A magyar iskolatörvény bírálata be levén fe-jezve, a szerkesztő most az osztrák hasonló iskolá-törvényt támadja meg az ottani protestáns iskolák szempontjából, melyeknek létele van általa fénye-gyelve. De midőn a protestánsok s iskoláik ottani és itteni állását s a két iskolai törvény várható hatásait reájok, egymással azonosnak állítja, úgy látszik, egészen feledi az óriási különbséget, mely az osztrák és a magyarországi protestánsok hely-zetében van. Amazok aránytalan kisebbség, mely mint csöpp a tengerben, elenyészik a tulnyomó katolikusok mellett; emezek, ha kisebbség is, te-kintélyes mind száma, mind szellemi ereje, mind történelmi múltja általa, a mellett tömegesen van egész nagy vidékeken s elvesztéstől épen nem fél-het. A tudós szerző azonban benne van a rémeket látás sodrásban, s abból nem igen bír kivergődni. Még egy cikket után, mely az egyház és iskola szoros összefüggéséről szól, apró bibliográfiai s ve-gyes rovatok következnek. Ohajtanók, ha a szer-kesztő, nagy tudományát s éles kritikai erejét a könyvismertetési rovatban is érvényesítené, s nem adna egyes könyvekről csak néhány sornyi jelentést. Van azonban a tárczában két igen nagy érdekű közlemény. Egyik Szabó Károlytól, az erdélyi Múzeum nagy érdemű s tudós könyv-tárnokától „Szikszai Hellepouos Bálint (XVI. századbéli) kátéról“; a másik szorgalmas fiatal tör-téneti régiségbuvárunk Eötvös Lajostól „Szántai István (hittani) vitaközzétele 1538-ban“, mely Zapo-lya János korára s jellemére érdekes világot vet.

— Mi nagy reménységgel várjuk, hogy ez egyhá-zi és iskolai folyóirat, mely oly illetékes kézben van, még ezután találja meg valódi kerékvágását, melyben haladva — feledtetni fogja a derék „Sá-rospataki Füzetek“-et s méltó versenyre kél az unitariások nagy becsű „Magvető“-jével, melyről maga is elismeri, hogy „példányul szolgálhat a reformátusoknak.“

— (Csengery Antaltól) két kötet munka fog közlébb megjelenni Ráth Mórnál, a jeles szerző arcképével. Tanulmányok lesznek benne a ma-gyarok ósvallásáról, ékiratokról, sőtthak nemzeti-ségéről, Khina, India s Egyiptom műveltségéről, s jellemrajzok Nagy Pálról, Bezerédj Istvánról stb.

— (Német bírálat Munkácsyról.) Düsseldorf-ban tartózkodó derék fiatal festésznünknek, Mun-kácsy Mihálynak egész tárczaccikketszentel a „N. Fr. Pr.“ egyik közelebbi száma. — E cikk írója Müller Farkas, szépen méltányolja Munkácsy tehetségét. A hosszú tárczában leírja Munkácsy viharos multját, nélkülözéseit, végre a kormány segélye által külföldre jutását; szől régiebb vázla-tairól, pályaműveiről, de különösen kiemeli „Az elítélt utolsó napjai“ című festményét, melyről pár hét előtt láttuk lapjainkban is többször volt szó. E kompozitőről Müller a legnagyobb elismeréssel emlékezik meg. „Oly tiszta és világos az — írja — hogy azonnal meg lehet érteni. A csoport kitünőleg vannak összeállítva, s a vona-lokban tökéletes öszhang uralkodik. Különösen ki kell azonban emelnünk az alakok és arczok eredeti kivételét. A legsajátosabb jellemzőkkel találkozunk mindenütt. A festészeti kezelés szin-tén nagy elismerést érdemel, mert a művész színek és világítás tekintetében oly hatást fejt ki, mely-hez hasonló csak Knaus legjobb művein látható. Mindent összevéve: Munkácsyban oly költővel találkozunk, ki, ha megkezdett uton halad tovább, a legnagyobb reményekre jogosít; hogy azonban nem lép félre, azt előre megjósolhatom.“ Müller azt mondja, hogy Munkácsy e képével a legelső festészek között foglalt helyet. A fiatal festész-képét Amerikába viszik, s ő jelenleg — megbízás folytán — egy, hasonlólag a magyar nép életéből vett képen dolgozik. A jelenet a magyar szabad-ságharcz korában játszák s nőket ábrázol, kik té-pés készítésével foglalkoznak. A háborút csak a színfalak mögött látjuk, de a néző a legközvetle-nebb közelben éli át szörnyű jelenetét. Balról egy megszelbent fiatal katona ül, testileg, lelkiileg szenvedő. Oldalt jobbfelől egy öreg nő látnk, előtte gyászban szed ifjú leánykát, a kettő között pedig egy sánta ifjat, kinek arczán látszik a fájda-lom, hogy honéért nem harcolhat. Hátrább egy

Melléklet a Vasárnapi Ujság 19-ik számához 1870. máj. 8.

T Á R H Á Z.

őreg, szürke obsitos figyel, ki előtt már a harcz semmi esélye sem újság. A háttért is női alakok tálkik be. Balról a háttérben egy haladókli katona ágyát látjuk, kit női kezek ápolnak. — E kép Müller Farkas ítélete szerint méltó lesz az „El-ítélt utolsó napjai“-hoz, s már vázolata arra mutat, hogy Munkácsy tárgyat jól mérten értezte.

— (A „Magyar Álami“) szerkesztőségében változás történt. Török János az egyik lapigaz-gató és b. Jósika Kálmán felolós szerkesztő vis-zsaléptek, most már Lonkay Antal maga a lap-igazgató is, szerkesztő is.

— (Vidéki hírlapiródom.) A „Debreczen“ társzörkesztőt nyert e hó elején a Pestről leköt-tözött Borostyáni Nándorban. — A „Tiszavidék“ című nyirogházai hetilap szerkesztését Szabó Antal, az egykori „Debreczeni Lapok“ volt szer-kesztője veszi át.

— (Meggzúnt szalag.) Az alig egy negyed év előtt megindult „Közgazdasági Hetilap“ ki-adói, Bernát Desző és Maday Izidor lapjuk utol-só számában jelentik, hogy e számmal a lapot „tőlük nem függő akadályok“ miatt megszüntetik.

— (Kassay Adolftól) megjelent: „A közigaz-gatási törvények, miniszt. rendeletek és közigaz-gatási ügyekben eljárás“ irománypéldákkal, köz-igaz. tisztviselők, ügyvédek, községi jegyzők sat. számára, tartalmát az adóügyre, az összes rend-őrség, szegény ügy kezelésére; továbbá a piaci, mezo, hegyi, vásári, építészeti, közegészségi rend-őrség kezelésére, árva ügyekre, iparüzetre vonat-kozó törvények, rendeletek és szabályok képezik. Ezekhez az eljárás és alkalmazás könnyítése és felvilágosítása végett irománypéldák is vannak mellékelve. A 25 ivnyi kötet ára 2 ft.; kapható Fekete Bernát könyvkereskedésében.

— (Új zeneművek.) Rózsavölgyi és társnál a következő új zeneművek jelentek meg: „Angyalok nótája“, andalgó palotás és 3 fris, szerző Németh János. Ára 60 kr. Továbbá: „Vert-Vert négyes“ Offenbach „Kakadu“ cz. operettje után zongorára Leibold C.-től; ára 60 kr.

Közzétételek, egyletek.

— (A magyar tud. akadémia) f. május év 2-ki rendes heti ülésében Szilágyi Ferencz I. tag érte-kezett a II. József császár korában 1781-ben tar-tott legnagyobb részben ismeretlen ország-gyűléséről, mi nemcsak azért emlékezetes, hogy azon monarcha idejében általában több országgyű-lés nem volt, de főkép azért is, mert bár hódolati-nak nevezetik, a sorsolmas cizmet inkább megé-re-demelné. Ertekező a felvett tárgyat hat pont alatt adta elő. I. II. József császár kormányrende-zésének a főbb vonásokban jellemzése, ki a vallásos és polgári szabadság eszméjét a trónon legelőbb hirdette. 2. E császárnak trónra lépése, s a bizto-sító kir. leirat. 3. Az udv. kancellária az ország-gyűlésnek csupán a homagium végétt összehívását ajánlja. 4. Azt véleményezi a gubernaumis, mi a császár által jóváhagyatik. 5. Az országgyűlés Nagy-Szebenben 1781-ben auguszt. 21-re összehívatik. A kir. hivatalosok ügye. 6. Az országgyűlés folya-ma, eredménye, s a haza sorsolmas. Ezek között főhe-lyen állott az országgyűlésnek oly módon s oly czélból történt egybehívása, hogy csupán fejedelem iránti hűséghittét tegye le, de maga ügyeivel és sorsolmasról ne foglalkozhassék. — Ez érdekes tör-téneti rajz után Toldy Ferencz néhány észrevétel-t adott elő Ipolyi Arnold: „Béla király névtelen jegyzője“ című legutóbbi értekezésére. E felova-sás után a főtítok az elnök nevében bejelenté, hogy az idei közgyűlés május 24-től május 28-ig fog megtartatni. Az ünnepélyes közgyűlés 28-án lesz.

— (A képzőművészeti társulat) máj. 2-kán tartott ülésében a bírálló bizottság jelentése alap-ján tudomásul vette, hogy a folyó évi sorsolásra következő művek vannak megvásárolva: Thán Mórtól „Humor és Mogor“; Székely Bertalantól „Az apáca“; Munkácsy Mihálytól „Szász malom“; Pál Lászlótlól tájkép; Markó Ferencztől „Szász malom“; Markó Károlytól tájkép; Schäf-fer Béliótl csendélet; Brodszkytól „Balatoni táj“; Mészöly Gézátl „Hintersee“; Böhm Páltól „Szé-nagyújtás“; Maisholt „Tanulmányfő“; Grimmtől „Keekeméti pusztá.“ Keleti Gusztáv nagy táj-festménye, a „Száműzött parkja“ valószínűleg

szintén a sorshúzás egyik legfőbb nyeresménye lesz, miután megvásárlására már megtörténtek a kellő lépések. Telegy Károly titkárrá benamutott az ideai albumlapok közül kettőt: Wagner Sándor „Nőrablását“, és Thán Mór „Sz. Czeeciláját.“ Az ülés tudomásul vette a pénzügyminiszterium engedélyét az ideai sorshúzásra, mely mulhatlanul decz. 26-án történik meg. Szóba jött, hogy lépé-sek történének, miképp az Eszterházy-képtárból a társulat kiállítás helyiségebe vezető folyosó oly napokon, midőn az Eszterházy-képtár nyitva van, szintén kinyitassék, hogy így a közönséget a nagy kertől ne riaszssa el a kiállítás megszemlélésétől akkor, midőn már ugyis csak egy ajtó választja el. Végül a titkárrá jelentette, hogy Munkácsy Mihály megígérte, miszerint „A siralomházban“ című festményét, mely külföldön oly nagy figyelmet gerjesztett) elküldi kiállítás végett.

— (A debreczeni négyelet) e napokban név-telen levelet kapott, ezer forinttal az árva-házra, „egy nem rég kialudt nemos szív végakaratóból“; s mindenki részvételt sejté, hogy ez a nemos szív az áldozatkész Csanak József elhalt leányáé volt.

— (A honvédkórház jávára) Temesvárt rendezett bazár fényes-n sikerült. Kedden délt-után zártak be azon fontos ok miatt, mert már nem volt mit eladni. A tiszta jövedelem 4092 frt.

Egyház és iskola.

— (Az egyetemen) Gregüss Ágost tanár a jövő héton fogja megkezdni széptani előadásait. Leg-elsőször is „A rút elméletéről“ fog értekezni, s aztán Arany János kisebb elbeszélő költeményeit fejtegeti.

— (A vallás- és közoktatásügyi miniszter) a pesti egyetemi felsőszázati kar és egyetemi tanács felterjesztése folytán dr. Krenner József nemz. muzeumi őrt, az őslénytanból és földtanból ma-gántanári minőségben megerősítette, — a hadi tantárvány egyik tanárává pedig gr. Pongrácz Károly helyébe, a honvédelemügyi miniszterrel egyetértőleg, Pazy Károly honvédszázados ne-vezte ki.

— (Római távirat.) Róma, május 3. Több püspök azt indítványozá, hogy a zsinat ama kér-dés felett vitakozzék: „adott-e Krisztus Péter-nek és utódainak hatalmat az uralkodók felett ítélni?“

Ipar, gazdaság, kereskedés.

— (A „Haza“ életbiztosító bankján) a mult ápril hóban benyújtott 528 db. bevallás 610,715 frt tökére. A bank működésének kezdete óta, t. i. 1867. szeptember 1-től 1870. április hó végéig az összes benyújtott bevallások összege 28 millió 941,287 frt.

— (Vásár.) Baranyamegyei Hosszúhetény közszéknak megengedtetett, hogy eddig máj. 2-ra és deczemb. 4-kére engedélyezett orsz. vásárait jövőben mindig május 4-dike és deczemb. 6-a előtti hétfőn tarthassa. — E község egyuttal engedélyt nyert, hogy minden pénteken hivatalos tarthasson.

Mi újság?

— (Sarlay Pál hazánkja.) a lapunk mult s jelen évi folyamában megjelent érdekes kaliforniai képek és levelek írója, több évi távollét után a föld tulso oldaláról ismét visszaérkezett körünkbe, hogy tanulmányait és tapasztalatait szeretett ha-zája szolgálataira szentelje. Sarlay Losonczon szü-lött s 1859-ben Bécsben végzett technikai tanulmányait, először az államvasut társaság szol-gálatába lépett; ott azonban, mint magyar em-bernek, az akkori viszonyok közt nem lévén kilá-tása előhaladásra, Erdélybe ment, hol előbb tagosítási munkálatokat vezetett, majd a gróf Telekiéknél uradalmi mérnök volt, egész 1864-ig. Régi vágya volt utazni s külföldi tapasztalásokat szerzeni; engedett el akkoriban Mexiko felé sürgő áramlatnak; oda ment s a chapultepeki császári udvarban mint hadmérnök az építészeti ügyek vezetésével volt megbízva. A császárságra rosz idők s bukás következtén, mint magán-mérnök telepedett le Mexikóban s mexikói, francia és angol mérnökökkel társaságban működött. A bel-zavarak azonban nem engedtek esősédes munkás-ságot s átköltözött Kaliforniába. Itt előbb a Yuba-

megyei, maryszillei gépgyárban a rajzosztályt vezette; de a hideglázás égalj egészségtelen volta miatt a fővárosba, San-Franciskoba tette át lakását. Legutóbb a tengerparti mérnöktestnél kínálták meg igen előnyös állással, — de úgy érezték: elég volt már az idegen levegőből és idegen kenyérből s haza jött. Nem kételkedünk, hogy itthon jó szolgálatakat tehet alapos szakképzettségével és világlátottságával, s tehetségeit a kormány vagy magántársulatok kétségkívül igénybe fogják venni.

(A honvédszázlok szolgái.) melyeket a keresztények Pesten rendeltek meg, nagyobb részt elkészültek. Így a budai és jászágói zászlóalj szolgái, melyeket Klotilde főhercegnő készítettett. Az első vörös bársonyból van, gazdag arany hímzéssel s rajta a szavak: „Lobogó diadalmasan hazánk dicsőségére. Klotilde fehercegnő a budai 63. zászlóaljnak 1869.” — A jászágói kék, ezüsttel kiverve. Jellegje: „Örök diadal kísérje dicső pályádat.” — A gr. Andrássy Gyuláné által a kolozsvári 50. zászlóalj számára készítettett szalag piros bársonyból való s arany cserlevekkel van beszegve. Jelzava: „Vezessen bátorság, kövessen dicsőség!” — Gr. Szapáry Gézáé kettőt is készítettett. Az egyik a zalai 77. zászlóalj számára: „A hőse és erőse a győzelem” szavakkal, a másik a muraközi 78. zászlóalj számára: „Harczban kalauzunk a dicsőség, békében a törvény” jellegével.

(József főherceg) Alesuthon megbetegedett, s házi orvosát, Novák Antal honvédelmi törzssorvost szerdán Alesuthra kivitték hozzá. — A főherceget csak jóvő szertekben költöztetik be budai palotájába, mert az ott folyó építkezések csak akkor lesznek befejezve.

(Gróf Bathhány Lajos temetése.) A Bathhány gyásznapély rendezésére kiküldött pestvárosi bizottság vasárnap délután tárgyalta a temetésre vonatkozó ajánlatokat. Ezek közül egyedül az „Entreprise des pompes funébres” ajánlatát találták méltónak az ünnepélyhez. E tervezett részletei következők: A gyászmenetre alpacával díszített kocsit készítenek, a lepel rajta ezüsttel hímzett, két oldalt a család cimérével. A kocsiha hat szép magas fekete ló lesz fogva, kocsis és fullajtár magyar gyásztöltőzetben; a lovak mindegyikét egy-egy magyar ruhás szolgáló vezeti. A diszkosi a legszebben lesz kiállítva, és csak júniusra készülhet el. Ezenkívül hat gyászkösis állítatik ki, fekete lovakkal és gyászszegények cselédségével. — Az érczkoporsó görög stílusú, fehér márvánnyal s aranyos ékítményekkel. A ravatal szintén díszes lesz a gyászszönyegekkel borított teremben. A muzeum nagy lépcsője és az oszlopok gyászszönyeggel lesznek borítva, az oszlopok felett levő szobor-csoportozatnak középső alakja gyászfátyolt fog kezében tartani. Szintügy a be- és kijárat. A költségvetést a tervező társulat még nem nyújtotta be. — A sir készítésére Diescher építész adott tervet, a melyet el is fogadtak; márványkövekkel lesz kirakva s 1001 ftba kerül. A zenekezelők egylete ajánlkozott, hogy a temetés napján a ravatal mellett gyászzeneműveket fog előadni. — A nemz. színház igazgatóságát felkéri, hogy az nap oly előadást tartson, melyben a zenekart nélkülözheti; ugyintén a fővárosi daleyvek is fel fognak szólíttatni a közreműködésére. A temető bejáratánál a ferenczrendi szerzetesek fogadják a menetet. A temetés utáni napon (jun. 10.) ünnepélyes gyásztisztítélet lesz a belvárosi plebánia-templomban, mely alkalommal a zenekezelők egylete Mozart requiemét fogja előadni. (Szabó Károlyt.) az erdélyi Muzeum-egyület könyvtárnokát Kolozsvárt közelb nagy veszély fenyegette, melyet a „M. Polgár” ekként ír lo: A napokban egy elszabadult bivaly örral batangolás után az erdélyi Muzeum-egyület könyvtárhelyiségeinek, a gr. Bethlen teleknek udvarára rohant, melynek kapujában Szabó Károly neje állott, épen készülöben lévén kifelé. A mint a bészült állatot meglátta, becsapta előtte a kapu-

ajtót, a bivaly azonban berontotta azt, s egészen megvadulva rohant az udvarra, hol Szabó Károlynak egyik kedves leánykája játszott. A kétségbeesett anya a szobába menekülve, csak az ablakból kiálthatott leánykájára, hogy az udvaron levő hátulsó lépcsőzeten szaladjon fel a bész állat felé. A gyermek azonban nem hallva a kiáltást, csak akkor veszi magát észre, midőn a bivaly már néhány lépésre van tőle, neki szegezve szarvait. A gyermek ösztönszerűleg fut a lépcsőzeten, szerencsésen eléri, de nyomában volt a bivaly is, s az aggódo anya előtt még iszonyubb jelenet fejlett ki, a bivaly rohant a lépcsősnek, s eltűnt a gyermek után. . . . Pár percz múlva szarvain a gyermekruha rongyaival tért meg, s az eközben oda siető embereknek sikerült lefogni. És a gyermek? A gondviselés is nyomában volt. A bivaly a nyolczadik lépcsőfokon utolérte, szarvát már ruhái közé furta, de a ruha engedett, s csomókkal szakadt ki, s a lépcsőfordulat megmenté a másodikat rohamtól, mert a bész állat nem tudott a fordulatnál tovább hatolni. A kis leánykát, ki a Muzeum könyvtárlátogatónak általános kedvence, hála az égnek, semmi sérülése nem történt, csupán ruhája volt összetépt. — Egy magánlevélből annyit tehetünk a közleményhez, hogy Szabó Károlynak legidősebb, 13 éves leányával történt e baj, a kit nem játék, hanem ház körül teendők közben lepett meg a bész állat és utána a lépcsőkön anyira felhatolt, hogy szarvával még a 11-dik grádics irányában is lezúta a falat.

(Haldéások.) Pécsent a jótékonyágáról ismert Jónás József székesegyházi kanonok, pécsi apát életének 73. évében elhunyt. — Raksányi József, Kis-Körös főjegyzője ápr. 25-én 77 éves korában meghalt. — Pártyniné a vidéki színészet egyik törekvő és tehetségesebb tagja, a napokban halt meg Kaposvárt szélhűdésben. — Jachimek Ferencz nevű, magyarországi születésű zenész, ki Pekingben is adott zongora hangversenyeket, egy hajótörés alkalmával China és Japán közt veszté el életét.

(Ghyecz Ignác) országos képviselő, Ghyecz Kálmán testvére május 4-én Tatán 71 éves korában néhány napi betegség után meghalt. Ghyecz Ignác ifjan a tatabi nagy terjedelmű Eszterházy uradalom igazgatója, s e hivatalát 1848. táján letévé, később József nádor pesti és aradi örökének igazgatását vette át. — Mint a nyilvánosság embere, élénk részt vón a hajdani mezei küzdelmekben, — a szabadságharc kezdetén egy nemzetőri századot csatába vezetett; azután elmaradt a tisztántuli polgárküzdektől, de hű hazafi maradt a hazafiság legsúlyosb üldözöttései közben is. — 1865 óta most másodikban képviselte az országgyűlést a komárom-tatai választókerületet.

(Igazítás.) Lapunk f. évi 17-ik számában az „Igazítás” című genrekép rajzolója tévedésből volt Greguss János megnevezve; e képet Irinyi Sándor szintén Nürnbergben tartozkodo fiatal festész hazánkfa készítette, s nem Greguss János, a kitől különben lapunk már számos sikerült genreképet közölt.

Adakozás a honvéd-menházra. A „Vasárnapi Ujság” szerkesztőségéhez be-küldettek: Tökélről Rimandocz Pál 2 frt 50 kr. Drávafo somogymegyei községből Szász János hely. ref. lelkész gyűjtése 6 frt. — Az egyes adakozók nevei: Özv. Csányi Kossa Jusztina 1 ft, Boncz István tanító 50 kr, Boncz Julia 30 kr, Krausz Lipót ispán 50 kr, Szász János hely. ref. lelkész 90 kr, Sandó M. János 30 kr, Pap József 20 kr, Farkas Péter 25 kr, Sandó Ad. József 30 kr, Pap Péter 15 kr, ifj. Szekeres János 10 kr, Berta József 10 kr, Győr Sámuel 25 kr, K. Hegedűs János 25 kr, Nemes János 20 kr, öreg Szekeres János 20 kr, Nagy József hajdu 30 kr, Kocsis József 20 kr.

Nemzeti színház.

Péntek, ápr. 29. „Egy millió.” Vigjáték 4 felv. Irták Labiche és Delacour; ford. Szerdahelyi.

Szombat, ápr. 30. „Don Juan.” Opera 2 felv. Zenéjét szerz. Mozart. — (Carina A. k. a utolsó fölléptül.)

Vasárnap, máj. 1. „Egy jó madár.”. Eredeti vigjáték 3 felv. Irtá Szigeti József.

Hétfő, máj. 2. „Stuart Mária.” Szomorjáték 5 felv. Irtá Schiller; ford. Kelenfi. — (Némethy Irma k. a fölléptül.)

Kedd, máj. 3. „A alvajáró.” Opera 3 felv. Zenéjét szerzette Bellini.

Szerda, máj. 4. „A nyelvtan.” Vigjáték 1 felv. Labiche és Jolly után ford. Feleki. És Blau Gyula hegedűművész hangversenye.

Csütörtök, máj. 5. „Lohengrin.” Opera 3 felv. Szövegét és zenéjét szerzette Wagner Richard. — (Tópeczer Ilka k. a szerződött tag fölléptül.)

Szerkesztői mondanivaló.

M. Vázarhely Sz. D. Messza állanak még a közöltetés színvonalától. Legjobb a pápa és szultán dícsérete; de ez meg fordítás, s az eszme jó benne, mi a szerző, a külalak, mi a fordított, annál gyaróbb. Az „Emlékkönyvrő” néhány szép sort ad, de csak néhány. A többi meg a verselésben is kezdetleges, annál kevésbé gazdag eszmei tartalom s kifejezésben. Még igen sok küzdelem, gyakorlat s kitarás kell a sikerig.

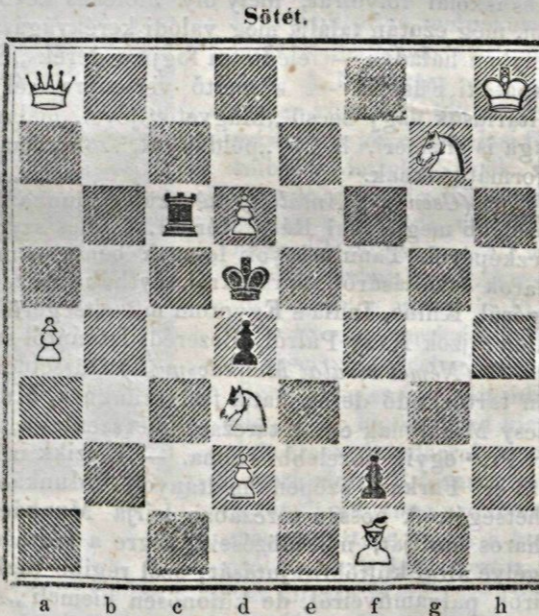
Pest. V. Schiller ismert költeménye. „Az alpesi (sic!) vadász” fordítása nagyon gyermekes; a hang az iskolai rigmusok censégét adja vissza, s mindégre más meg másba zökken át, úgy hogy élvezhetlené teszi a csinos románczot.

Hidvég. R. L. Az életképet mielőbb közölni fogjuk. A levélből látjuk, hogy félreértések vannak, magánlevélben nemsokára ezekről is.

Hanya. S. M. A Miramare egyes szép részleteit annyira szeretünk, hogy némely más versszakok módosítására vagy kihagyására fölkermi mindig készültünk. Halmozott teendők addig késleltettek, míg most új küldeménye is megjött. Nem fogunk oly soká késni felhasználásával.

SAKKJÁTÉK.

545-ik sz. f. — Cook E. B.-től Amerikai sakkdió.

Világos indul s a második lépésre mattot mond.

Az 540-ik számú feladvány megfejtése.

(Blumenthal Oscartól Berlinben.)

Table with chess moves and solutions for Világos and Sötét pieces.

Helyesen fejtették meg: Veszprém: Fülöp József. — Horozitán: Gr. Festetics Benno. — Miskolcson: Czenthe József. — Jásziskeren: Galambos István és László. — A pesti sakk-kör.

Igazítás. A 543-ik feladványban (Bayertől) a 4-ről egy világos gyalog kimaradt.

TARTALOM.

Salomon József (arckép). — Rózsabimbó... — Temetőben. — A XVI. századi magyar nyomdászatról s különösen Heitai Gáspár kolozsvári nyomdájáról. (Folyt.) — Egy franciaia utazó déli Magyarországról (három képpel). — Képek a hazai népeletről (képpel). — A ki a csillagát megtalálta. (Vége). — Eredeti közlemények Kaliforniából V. — Az adomentes kertész. — Egyveleg. — Tarház: Irodalom és művészet. — Közintézetek, egyletek. — Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedés. — Mi újság? — Adakozás a honvéd-menházra. — Nemzeti színház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Felölös szerkesztő: Nagy Miklós. (L. magyar-utca 21. sz.)

HETI-NAPTÁR. Table with columns for months (Május, Apr. (ó), Ijar, Ros.) and days of the week, listing various events and dates.

HIRDETÉSEK.

Lószörszoknyák, 3 ft. 50 kr., 4 ft. 75 kr., 6 ft., 8 ft. és feljebb.

Tournures 1 ft. 30 kr., 1 ft. 75 kr., 2 ft. 80 kr., 3 ft. 50 kr.

Chemisetek kivágott ruhákhoz. 1 ft. 20 kr., 1 ft. 75 kr., 3 ft., 5 ft. és feljebb.

Türsch F.-nél Pesten, váci-utca 19-dik szám. 789 (3-3)

Csak alapos gyógyítás biztosít utóbjak ellen.

Titkos betegségeket s tehetetlenséget, elgyengült férfierőt, gyakori magömlések, sőt a végképeni tehetetlenséget katonai és polgári körökben sikerrel használt egyszerű módszerrel bámulatos gyorsan és alaposan (az újonnan keletkezettek 48 óra alatt) gyógyítja Weiss J. gyák. orvos és szülész, az itteni es. kir. gár-nison főkorházbau kiszolgált osztály-orvos, minden alkalmatossággal egy a titoktartás, mint a gyógykezelőkhöz jól beosztott rendelő-intézetben Pest, Sebész-tér 4-dik szám 1-ső emelet, (a „2 huszárhoz” ezimzett kávéház felett), naponkint reggel 7 óratól 10-ig és délután 1-4 óráig.

Férflak és hölgyek részére külön bemenet és külön várószoba.

Díjjal ellátott levelekre leggyorsabban válasz, és kívánatra gyógyszerrel is gondoskodik. 675 (10-12)

Karmester kerestetik. Turkeviben felállítandó zenetársaság részére karmester kerestetik. Évi fizetése: 150 ft. o. é., 10 köből buza, szabadlak egy szobával, kamrával és konyhával; tölfitű, vagy helyette 12 ft., ezenkívül a zenetársaság keresményéből 1/10 rész.

Vállalkozni kívánók felhívhatnak, hogy folyó 1870-ik évi június hó 12-ik napja délutáni 2 órára, vagy személyesen jelenjenek meg, vagy képességekkel felszerelt kérvényeiket a fentkijelölt időre kuldjék be a turkevei 1-ső tizedi kaszinó elnökségéhez. 821 (2-3) A választmány.

Titkos betegségeket még macacs és udult bajokat is egy kórórában, mint magán gyakorlat folytán több ezer betegem legjobbnak bizonyult mód szerint, sokszor a nélkül, hogy a beteg hivatásában vagy életmódjában gatoltnak, gyökeresen, biztosan és gyorsan gyógyít Med. dr. Helfer Vilmos

Pest, király-utca 27. szám Medetz-házban. 1-ső emelet, délelőtt 7-9-ig, délután 1-4 óráig.

Díjazott levelekre azonnal válaszolunk, s kívánatra a gyógyszerék is megküldetnek. 825 (2-12)

Megjelent s már szétküldetett PAPI TITKOK című közérdekű képes folyóirat 1-ső füzeté. TARTALOM: A vatikán titkai. Egy tiarás szőnyeg. Egy istenfelő bibornok. Egy véres éj a „kereszt” nyomasztásán. (Képpel.) Levelek az „örök” városból. Apróságok.

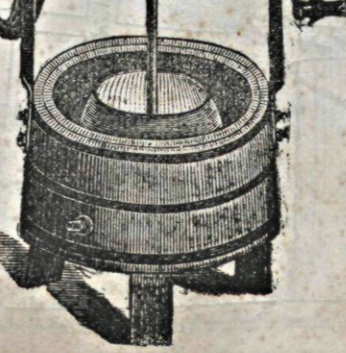
Előfizetési ár helyben, vagy postai szétküldéssel: Negyedévre, ápril—június folyamra 1 forint. Félévre, ápril—szeptember folyamra 2 „ Háromnegyed évre, ápril—decemberi folyamra 3 „ Tíz példányra egy tiszteletpéldány jár. Az előfizetési pénzeket bérmentesített levelekben kérjük az alulírt kiadóhivatalhoz intézni. Heckenast Gusztáv hirdapkiadó-hivatala, egyetem-utca 4-ik szám. (1-3)

Wanko D. fia Pesten, József-tér 11. sz., a fürdő-utca sarkán, ajánlja új nyitott porcellán-, köedény- és égett agyag (Terracotta) áruk raktárát. 825 (1-8)

TAKÁTSI A. a „völégényhez” építkezés végett úri-utca a párisi-utca sarkán, ajánl: Vaszon férfi ingeket 2, 3, 4, 5, 6, 8 ft. Chiffon ingeket 1, 75, 2, 250, 3 ft. Gatyákat 1, 60, 1, 80, 2, 2 ft. 50 kr. Női ingeket 1, 60, 2, 3, 4, 5, 6 ft. Háló újjak 1, 60, 1, 80, 2, 3, 4, 5 ft. Női labravatók 1, 20, 1, 50, 2, 2 ft. 50 kr. Disz szoknyák 3, 3 ft. 50 kr. 4, 5 ft. Fiu és leány ingeket rendkívül olcsó áron. 816 (2-3)

Fagylalt-gép. Munkaképességre, valamint jégmegtakarításra néve sokszorosan kipróbált gépek, különösen CZUKRÁSZOK és KÁVÉSOK valamint magánosok számára minden nagyságban kaphatók legújanyosb áron Mayer Ferdinandnál, rézműves, keeskenéti-utca. 8. sz. alatt Pesten. 802

Reisz és fia. az első magyar kir. engedélyezett gyára az apróféreg kiirtására szükséges vegytani készítmények, Pesten, István-ér 4. szám (1-ső majusától kezdve a király-utca-ban 46. sz.) 804 (1-8)

Minden áron női vászonnemű, ingek, corsettek, szoknyák, ágynemű stb. Tüersch F.-nél Pesten, váci-utca 19-dik szám. Árjegyzék bérmentve. 764 (2-3)

Helyiség változtatás. A „magyar kölcsönös biztosító-bank” igazgatósága tisztelettel jelenti, miszerint az intézet központi irodájára folyó évi május 1-től József-tér 7. sz. háza II. emeletre tetétt át. Az igazgatóság. 824 (1-8)

Csász. és kir. engedélyezett egyetlen patkány- és féreg-kiirtó szer. Ara egy bádog-szelecnézár.

1 forint oszt. ért. Csász. és kir. engedélyezett gyökeresen működő poloska-kiirtó tinktura. Butoroknál alkalmazandó, egy üveg ára 40 kr. oszt. ért.

Utóérhetlen poloska-kiirtó szer komivesmunkából, festés és meszelésnél a festék vagy mészbe öntendő. Két itözés üveg tartalma elégséges egy középnyagú szobára. Ara egy ilyen üvegnek 1 ft. o. e.

Kitűnően, biztosan és gyökeresen működő sváb bogárt-kiirtó por. Ara egy csomagnak 30 krajczár oszt. ért.

A legkisebb megrendelés is rögtön teljesítettetik akár az összeg beklüdelésekor. akár utánvét mellett.

A gyógyszerész és kereskedő urak nagyobb mennyiségek elvételénél méltányos levonásban részesülnek.

Az alább nevezett gyár gondoskodik egyszerűen a már régen bejárt kisebb fergéknek tökéletes kipisztításáról a város-házaiból, államjóságokból, gyárakból, malmo-kból, raktárokból, kórházakból stb.

A számos eredmények közül, melyek elrettettek a mi fergékiirtó szerünk alkalmazására és használatára által, szabad legyen csak a következő helyeket fölemlíteni: a magyar kir. belügyminiszeri palotát; a Pestestich Agoston 2 palotáját; a Pestestich Dénes palotáját; a pesti Börze és gabnacsarnokot; a pesti hengeralmot; a buda-pesti gőzmal-mot; a Blum-féle gőzmalmot; a királyi mal-mot; az unió malmot; a Viktoria malmot; az Erzsébet-mal-mot stb; számos vasutársu-latoknak pályavárát; több mint 300 mag-náházat stb.

A megrendeléseket legszivesebben el-várjuk:

Köszvény-thea.

Kopál A. urnak (Mauer) Bécs mellett!

A köszvény által legmagasb fokig sanyargatva fekvék ágyamban iszonyu fájdalmak közt több hónapot át ugyanarra, hogy nem valék képes testem egy tagját is megmozdítani. Nem használtak sem kenőcsök, bedörzsölések s burogatások, s azon meggyőződésre jutottam, — hogy ily állapotban külső szerek mit sem használnak; csak akkor, midőn gyógyszer-tárból a köszvény-t heat használtam, rövid idő alatt azon jótéményben részesültem, hogy fájdalmaim enyhültek, az izdagok apadtak s a mozdulat ismét be állt: két hét letelte után tökéletesen helyre valék állítva, s most ismét a legjobb egészségnek örvelek, melyet egyedül csak az ön theájának köszönhetek. — Liesing, okt. 20. 1869.

Feinbäck Tere.

Több hónapot át köszvényfájdalmakban szenvedtem, s fájdalmaim már oly fokra hágta, hogy ágyamban megmozdulni sem valék képes, s az ételt is csak enyémim segítségével vehetém magamhoz. E közben **Kopál A.** ur gyógyszer-tárból (Mauer) a köszvény-thea ajánlatott; az első csomag után jelentékeny könnyebbülést észleltem, még más két csomag után most már annyira vagyok, — hogy közönséges foglalatosságaim után láthatok a ház körül s azonkívül, s reményem, hogy rövid idő alatt egészségem tökéletesen helyre álland. Minél előbb hasonló fájdalmakban szenvedőknek — e szer, a legnelegbbsen ajánlhatom.

Kalksburg, decz. 28. 1869.

Koch György.
háztulajdonos és templom-anya.

T. Kopál ur!

Tisztelettel kérem önt, levelem kézbesítője által küldjön számomra 5 csomag köszvény-theát. Azon kisérletek, melyeket az ön által ajánlott theával két hetem eszközöltem, várakozásomat felülmúlták. Theája, köszvény-fájdalmakban — valóságilag megbesülhetetlen szer.

Altmanndorf, jan. 8. 1870.

Engel F., gyakorló orvos.

T. Kopál A. urnak Mauer!

Gyógysszerét hálás köszönettel tartozom; némi, ki több éven át köszvényben szenvedett, s ezára minden felhasználta — semmi javulás sem állott be, most köszvény-theáját használja, s annak hathatósága tökéletesen igazolva lön. — E szer, hasonló fájdalmakban szenvedőknek, tiszta lelkiismerettel ajánlhatom.

Kamenitz, (Chrudim mellett) márcz. 4. 1870.

Fuchs David.

Egy csomag ára használati utasítással együtt 50 kr., két csomagnál kevesebb nem küldhető, a pakolásért 10 kr. számítatik. 809 (1)

RÁTH MÓR

könyvkereskedésének minden ágai

folyó évi május 1-jétől kezdve

a régi német színházter háznégyszögének harminczad-utezai oldalára, és a József-terti Musch-házba

„az új vastuskóhoz“

ezim alatt fognak a régi épület lerombolása következtében áttétemni.

A tulajdonképeni könyvkereskedés

Ráth Mór és társa

ezegyel az új nagyszerű osztrákban ezentúl helyiségre is az ország legnagyobb könyvtárára, és még inkább mint eddig, minden igényt kielégíthet. Ezen osztály veszi át az

oktatásügyi miniszterium népiszkolai kiadásainak fölgynökségét, egy **a nyilvános könyvtárak, fő-és középtanodák, kaszinók, önképzőkörök és olvasó-egyletek** nagyobb mérvbeni ellátását.

A könyvkiadással foglalkozó osztály

Ráth Mór könyvkiadó-hivatala

ezegyel jövőre is tevékenységét a magyar irodalomnak nemesebb irányban való fejlesztésére fogja fordítani. Azonkívül kezeli az

oktatásügyi miniszterium meghagyásából a népiszkolák felszerelésére megindított saját kiadásokat, nemkülönben **az igazságügyi és honvédelmi miniszteriumok** hivatalos kiadásait minden nyelven, végre:

a „Reform“ nagy napilap fölgazgatását.

Midőn ezen helyváltozás által a helyszüke okozta súlyos bajok orvosolva vannak, az egyesült könyvkereskedési ágak oly szerencsés helyzetbe jutnak, hogy az ország-szerzte nyilvánuló nagy bizalom által reájuk mért feladatnak most már könnyebben meg tudnak felelni 805 (2-3)

Több fajú kottos-tyuktojás eladása.

Alólírottánál, következő legnemesebb fajta tyukoktól kottos-tojások rendelhetők meg április hótól kezdve. 1 tuczat kottos-tojás sivezi tyukoktól, fehér-szürke s fehér bubbal 12 ft.

1 tuczat kottos-tojás arany s ezüst színűvelletti brabanti fekete tyukoktól, fehér bubbal, Brahma Poetra szürke-fehérrel, valamint törpe tyukoktól 6 ft. A pakolásért 50 kr.

790 (6-6)

Bittner Gyula.
gyógyszerész Gloggnitz-ban.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Guszláv. — Nyomatott saját nyomdájában Pesten 1870 (egyetem-utca 4-dik szám alatt).

SZOBA-ÜRSZÉKEK,

vizzel légmentesen zárólva (egészen szagtalan) 1 darab ára 6 ft., párnázott s lakka bevonva 8 ft., csinos formájú s finoman lakkozva kettős zárral 15 ft. — Árnyszék-betetelek, melyek kizárólag szabadalmossal bírok. — Egészen teljes s csinosan felszerelt angol-árnyszékek, víz-rezervoírral, erős horgonyból, porcellán edényvel, szilárd gépezettel, famunkalattal, minden már fennálló árnyszékhez alkalmazható, darabja 35 ft., keményfából fenyésítve 45 ft. (helyben a felállítás díj nélkül eszközöltetik). — Ezerszeresen megpróbálva, általam feltalált és szabadalmozott.

KEMENY-FEDÉLZETEK,

négyszögűek vagy hengeralakúak, melyek használatnál, a füst, a konyhák s helyiségekben nyomtalanul eltűnik, ára 10 ft.

Nagy választékban kaphatók még nálam fűrdő- s ilókadak és zuhany-készletek.

Teljes konyha-felszerelések, minden kigondolható lemez és ércből. Felvállalok építészeti munkákat, háztetőzéseket, továbbá ereszek, csövek, ársek-tömők, moslényelők stb. készítését bármilyenü ércből, a legolcsóbb ártért s pontos szolgálat mellett.

Moderateur- s petroleumlámpák a legnagyobb választékban. Nagy készlet a legfinomabb amerikai petroleumból.

Miksits Károly, bádógos-mester.

Raktár: Rózsater 2. sz. alatt, a varosháza mögött.

LIEBIG-féle HUSKIVONAT FRAY-BENTOS-ból (Dél-Amerika.)

LIEBIG-féle HUSKIVONAT-TÁRSULAT LONDONBAN.

Nagy megtakarítás háztartásra nézve.

Azonnali előállítás erőteljes hűvelesnek, mely az árnak egy harmadával olcsóbbá kerül, mint a friss marhabúból főzött. — Elkészítése s megjavítása mindenemü levelek, mártalék s főzelékeknek stb.

Erősítő eledel gyengék s betegek számára.

Jntalmazva két aranyéremmel, Páris 1867; Havre 1868. A nagy becsületdiploma — mint legnagyobb kitüntetés — Amsterdam 1869.

Kisebb részletekbeni árak a magyar-osztrák birodalomra nézve:

1 angol font tégely 1/3 angol font tég. 1/4 angol font tég. 1/5 angol font tég. 5 frt. 80 kr., 3 frt., 1 frt. 70 kr., 92 kr.

Csak azon esetben valódi, hogy ha minden tégely az itt oldalt látható aláírással van ellátva.

Kapható: az ország minden előkelő kereskedés s gyógyszer-tárból.

Nagybani raktár a társulat levelező tagjánál: THALLMAYER A. és társánál Pesten, s Beesben: KLOGER és fia s VOIGT JÓZSEF és társánál. 742 (6-22)

Fűszerkereskedés megnyitás.

Van szerencsém ezennel a t. cz. közönségnek tudomására hozni, miszerint a Bauhofer és Jármy czég alatti fűszerkereskedést átvettem, melyet egyáltalában friss árakkal ellátván, ezentúl is föfeladatomnak tekintendem, a t. cz. közönség becses bizalmát jó, olcsó és pontos kiszolgáltatás által kiérdemelni. Ennek következtében ajánlani

5 font jóféle s tisztaizlésü kávé csak 2 ft. 80 kr.

5 font
Portorico-kávé . . . 3 ft. 40 kr. Plant-Clyton-kávé . . . 4 ft. 20 kr.
Arany-Java-kávé . . . 3 „ 80 „ Cuba-kávé egész finom 4 „ 40 „
Laguayra-kávé . . . 4 „ — „ Gyöngy-kávé egész fin. 4 „ 50 „

Cukor, brasíliai-rhum egy pint 1 ft., legfinomabb jamaikai-rhum, Pecco-virág- és Souchong-thea, sardinák, mustár és sajt-félék a legutányosb áron kaphatók Pesten,

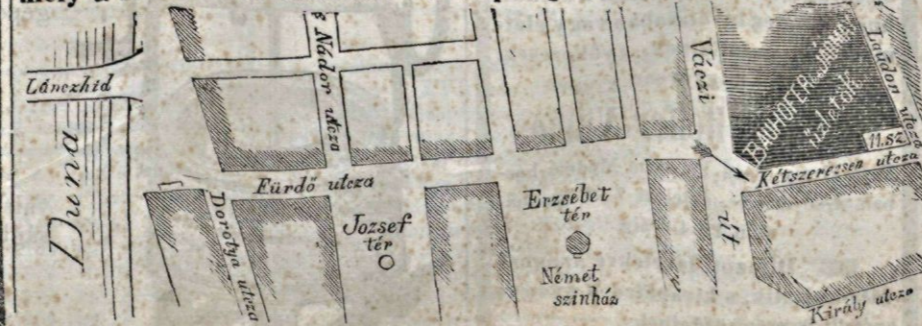
Jármy Armin-nál

(ezelőtt Bauhofer és Jármy.)

a két szerencsen- és Laudon-utca szögletén, 11-dik szám alatt

Vidéki megrendelések a pénzüsség beküldése vagy utánvét mellett a leggyorsabban eszközöltetnek. 717 (4-12)

A t. cz. vidéki közönségnek! Üzletem könnyebb feltalálása tekintetéből szolgáljon tájékozásul az itt lenyomott tájrajz, mely a lánchídtól veszi kiindulási pontját!

Pest, május 15-én 1870.

Előfizetési feltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Félévre 5 ft.

Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — Csupán Politikai Ujdonságok: Egész évre 5 ft. — Fél évre 2 ft. 50 kr.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokat illetőleg: Egy négyszer hasábjott petti sor, vagy annak helye, egyszeri ígatásnál 10 krajczárba; háromsor- vagy többesori ígatásnál csak 7 krajczárba számítatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetőnyelket elfogad Beesben: Opellik Alajos, Wollzeile Nr. 22. és Haasenstein és Vogler, Wollzeile No. 9. — Bélyeg-ij, külön minden ígatás után 30 krajczár.

Ghyczy Ignác.

(1799—1870.)

Az ellenzék egyik általános tisztelt vezérének idősb fivére, a képviselőháznak egyik legidősb és tiszteletreméltóbb tagja Ghyczy Ignác, ugy is mint a régibb magyar világ egyik typicus alakja, valódi patriárchája, ugy is mint buzgó hazafi és kitünő gazda méltán megérdemli, hogy lapunk hasábjain nehány kegyeletes sort szenteljünk emlékének.

Azok, kik a közelebbi országgyűléseket figyelemmel kísérték, mélyen emlékköbe vehették e tiszteletre gerjesztő alakot; kik pedig közelebbi körébe jutottak, bizonyosan sokáig meg fogják őrizni e nyájas és sokoldaluan művelt férfi emlékeit.

Ghyczy Ignác született 1799. február 13-dikán Tatán, Komárommegyében. — Atyja Ghyczy Ferencz, Komárommegyének előbb főszolgabírája, később (1809—1828-ig) első alispánja volt; anyja Szent-Iványi Thekla.

Tanulmányait Komáromban és Győrött végezvén, az ügyvédi vizsga letétele után (1822), a komárommegyei kir. bábolnai uradalom ügyvédévé, utóbb id. gr. Eszterházy Miklós nagy terjedelmű tatai, gesztesi és mezölaki uradalmainak igazgatója lett, s ezen hivataláról csak 1848-ban az akkor bekövetkezett politikai válság folytán mondott le.

1848-ban a tatai nemzetőrök által századosá választván, mint ilyen részt vett a schwechati csatában.

Hg. Windischgrätz Tatán át Buda felé vonultában, utközben a hatóságokat czéljához képest rendezni törekedvén, Ghyczy Ignácot magához hivatva s a megye alispánjával ki-nálta meg; de Ghyczy Ignác ezt határozottan visszautasította, inkább kitévén magát a gőgös hadvezér nem kis veszélyvel fenyegető haragjának, hogysem hazafiai kötelességét megszegje.

1849-ben néhai István fñg által a Fehér-, Pest- és Aradmegyéknben fekvő uradalmi igazgatására hivatván meg: e meghívást-elfogadta s egész az 1864-ik évig folytatta. Élemedett korában, nem bírván többé az ezen hivatallal együttjáró fáradaimakat, Tatára vonult vissza és itt azoktól, kiknek szívet mint uradalmi igazgató önzetlensége és humanitása által annyira megnyerte, 1865-ben és 69-ben nagy szótöbbséggel orsz. képviselővé választatott.

1804-ik évben az osztrák császári czimet fölvetve; folyvást figyelemmel kísérte azon törekvéseket, melyek idegen, sőt magyar hírlapokban, tudományos művekben is, czélzatosan oda voltak irányozva, hogy Magyarország ugy timentessék fel, mint függetlenségét, önállását elvesztett, az osztrák birodalomba beolvasztott tartomány. Folyton figyelmeztette e tényekre környezetét, minden alkalommal a megyegyűléseket s nagy részben az ő figyelmeztéseinek tulajdonítható, hogy midőn V-dik Ferdinánd király a trónra lépett, Komáromvármegye volt a legelsőek egyike, mely 1835-ben követeinek utasításul adta, hogy az „V-ik Ferdinánd“ királyi czim ő Felsége által föl-vétessék, s ezáltal az osztrák császári czim jogörvénye és értelme iránti közjogi kérdésnek később oly nagy fontosságra fejlődött vitáját első megkezdette.

GHYCZY IGNÁCZ.

1848. előtt Komárom-, Fehér- és Győr-megyékben folyvást élénk részt vett a megyei közéletben, s korában alig volt az országban valaki, ki inkább belátta volna nagy horderejét és káros következményeit azon uralkodói ténynek, hogy Ferencz császár az

Köz- mint magán-nyilatkozataiban mindig szabadelvű, alkotmányos érületű, független s az ország önállóságának s függetlenségének hű védője volt.

A nagy olvasottságu férfiú buzgó barátja volt az irodalomnak; figyelemmel kísérte a külföldi sajtót is, mit bizonyít hátrahagyott könyvtára, mely mint a korában eső magyar és német sajtó jelesebb termékeit magábanfoglaló, 15,000 kötetnél többet foglal magában.

Ugy a magyar gazdasági, mint más közhasznu egyesületeknek állandó és tevékeny tagja vala.

A megboldogult egyike volt a legszorgalmasabb gyűlés látogatóknak, ki ugy képviselői, mint másnemű kötelességeit a leglelkisebb pontossággal teljesíté még gyöngékedése idején is; míg végre betegség sulyosulván, szokott lakhelyére Tatára vount vissza, hol ez év májusa 4-én jobblétre szenderült.